

interkom

ČS FANDOM

informační
servis
fandomu
7-8/2023

Fantasticon 2023, aneb Beroun zase po roce

Rok se s rokem sešel a 20. května jsme se opět vypravili do Berouna, ani jsme nepotřebovali zhlédnout umné propagační video na www.youtube.com/watch?v=X5lqmG6PdJY, docela postačilo, že tam Klímovi jeli autem a nemuseli jsme podnikat dobrodružnou výpravu vlakem jako Richard Podaný či Františka Vrbenská. Protože letos bylo k dispozici auto s kouzelnou samolepkou, mohli jsme jet po dálnici a dorazili tak ještě před prvním pořadem. Zaplatili jsme vstupné 200 Kč a vyrazili na obhlídku prostor, kde proběhnou KOMIKSOVÝ WORKSHOP (Nyemi VonZilla), KENDAMA (Franta Mars), MANGA (Tadeáš Jojko, přednáška o Jellyponsan, workshop) a LITERÁRNÍ WORKSHOP (Tereza Matoušková). Při hledání WC jsme pak v prvním patře viděli i prostory pro DESKOHERNÍ TURNAJE.

Pak se naše výprava na zbytek dne usadila v sálku věnovaném SF a Fantasy (potěšilo mě, že jsem tam našel knihy, které jsem loni knihovně věnoval), já s Michaelou hned v první řadě pod loni křtěným drakem.

Přednáškový maraton začal v deset dopoledne besedou s Viktorem Bocanem HRY, KTERÉ NÁS BAVÍ HRÁT. Spíš šlo ale o zajímavou přednášku, ve které jsme se dověděli hodně o tricích, jak udržet hráče co nejdéle s tou kterou hrou. O jemném škálování obtížnosti, různých úrovních dohratelnosti na první pokus, o možnosti či nemožnosti sejvování, bylo to zábavné a poučné, ač jsem žádnou z těch her nikdy nehrál a o většině ani neslyšel. Na své si určitě přišel Martin Klíma, který občas do besedy vstupoval s připomínkami profíka.

Po přestávce na oběd následovala v pravé poledne beseda se zástupci nakladatelství Golden Dog – Martinem Štefkem, Fantom Print – Alexandrou Petákovou a Brokilon – Robertem Pílkem JAK NAJÍT DÍRU NA TRHU A NEZAHUČET V NÍ. První dva zmíněné jsem neznal, od Martina jsme se dověděli, že nejprve horory

psal, a že i tak mu jich bylo málo, tak je začal i vydávat a v současnosti má za sebou už několik desítek titulů. Saša pracuje u Marchlíka, ale vedle toho má i vlastní nakladatelství, kde vydává knihy o a pro dnes tak populární sexuální menšiny, tuším, že se také k jedné z nich počítá. Robert mezi nimi působil jako již zkušný a delším provozem trochu zcyničtělý profesionál. Mám dojem, že tuto a všechny ostatní besedy moderoval Boris Hokr, ale tak, že na sebe zbytečně nestrhával pozornost a nerušil.

Po kratší, ale potřebné přestávce začal v půl druhé pořad CO NÁM TERRY PRATCHETT DAL A VZAL. Šlo o besedu a vzpomínání s Pratchettovými fanoušky Mišou Merglovou, Petrem Raunerem (z Klubu Terryho Pratchetta) a překladatelem Tomášem Jenikem (ten byl na Skypu), který pro Argo přeložil Mistrův životopis *Život v poznámkách pod čarou*.

Ve tři následovala beseda s autory antologie JINÝ KRAJ Tezrou Matouškovou, Vilmou Kadlečkovou a Janem Hlávkou.

Pak dorazil Richard Podaný, podaroval přítomné recenzními výtisky a v půl páté mohla s ním a Viktorem Janišem začít beseda TĚŽKÝ CHLĚB PŘEKLADATELŮ.

Besedu s Mišou Merglovou a Pavlem Barešem I K FANTASY PATŘÍ DEPRESE, STALKING A VYKOŘIŠTĚNÍ jsem vypustil, přišlo mi, že na podobné téma mluvili už loni, a raději jsem se věnoval propagaci knihy *Deník 2038*, která ukazuje, kam podobné prozrazování dobra a ohledů ke komukoli může dojít (když se správně byrokraticky podchytí).

V půl osmé už byli všichni dost unavení, takže na poslední besedu s českým herním novinářem, moderátorem a influencerem v televizi, na Youtube a Facebooku, který působil v herním magazínu Score Mikolášem Tučkem, nazvanou prostě FENOMÉN TUKAN, zůstali jen nejtrolejší a nejdvořilejší (to jest osádka našeho vozu a pořádající knihovnice). **Zdeněk Rampas**

OBSAH

Fantasticon 2023	1	Kulturní válka	16	Ecce homunkulus	25
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Tim Pratt: Dvěře spánku	17	Časem s vědou – červenec	26
Předplatné i doplatné na 2023	2	Vilma Kadlečková – život po Myceliu	18	Pravdy v hlubinách	27
Hvězdný bulvár	3	Litera za fantastiku	19	Časem s vědou – srpen	28
H. G. Wells: Dědicové budoucnosti	10	Muž mimo čas	20	Kvadratura pokroku	29
Nejnovější zprávy, dvěstě let staré (II)	11	Válka světů a Stroj času	21	Za Milošem Uličným	30
Nestor české sci-fi ilustrace	12	Až straka zazpívá	22	Petr Mašek: Rudá šňůra	31
Richard Klíčník: Jak chutnal čaj	13	Nekorektní literatura	24	Nový web Vidoucího	32
Když umírají velcí muži	15	Deník 2038 – jak jsem jej četl já	25	Revoluční Rusko 1891 – 1991	32

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Tak tu zase máme prázdninové dvojčíslo, k jeho vydání nás vedle zdražení výroby a rozesílání vede i letní zlenivění našich přispěvatelů, čest výjimkám, u ostatních doufám, že nejde o nějaké postkovidové komplikace.

Po dlouhém čekání konečně vyšel třetí svazek sebraných povídek H. G. Wellse, recenzi najdete na str. 10, něco k tomu připojuju i já v komentáři ke dni 17. června.

Ještě chvíli si počkáme, ale těšit se na ni můžete už dnes, na monografii Miloslava Havlíčka, více Milan Krejčí na straně 12. Prázdninovou povídku Richarda Klíčníka čtete pomalu a soustředěně, ne jako já, který ji musel číst dvakrát.

V neveselém duchu se nese ohlédnutí za třemi nedávno zemřelými osobnostmi v rubrice Britská konzerva. Rozhovorem s Vilmou Kadlečkovou a nominačními texty porotců se ještě trochu vrátíme k Magnésii Liteře, a to také proto, abyste jim nezavíděli ono rozhodovací privilegium; je vykoupené nutností sepsat důkladné zdůvodnění, vizte stranu 19. Z podobného důvodu, totiž snahou uchovat texty, které obvykle zapadnou, jsem přetiskl i mé krátké zhodnocení knihy *Deník 2038*, které jsem prosvítil na jejím přivítání. Ten jsem doplnil fejetonem *Ecce homunkulus* Zbyňka Petráčka, který se zabývá hodně podobnými věcmi jako zmíněná kniha.

Skoro na závěr jsem na straně 30 doplnil stručné připomenutí životní dráhy „mého“ autora Miloše Uličného, nepsal sice SF, ale trochu se o ni zajímal, přinejmenším proto, aby tušil, čím se to zabývá jeho nakladatel. Na poslední straně upozorňuji na možnost podpořit soutěž Vidoucí.

Zdeněk Rampas

Předplatné i doplatné na 2023

Platit lze přes konto u Fio banky, které má tu výhodu, že bez poplatků umožňuje poslat peníze i slovenským předplatitelům. Takže pro platbu z ČR používejte číslo konta: 2700397108/2010 a pro platbu ze SR IBAN: SK89 8330 0000 0027 0039 7108 (platbu zadejte jako vnitrostátní převod). Stále 400 Kč (respektive 17 euro, nebo podle momentálního kurzu), pokud si nejste jisti, jak na tom jste, napište mi. **ZR**

Odposlechnuto na překladatelské scéně

Každá doba i kultura má svoje neuralgické body. Na to přišla redakce časopisu *Sofa*, který vycházel jak česky, tak anglicky. Pohoršení vzbudila zdánlivě nevinná pasáž: „Dezert zvaný indián má původ ve Vídni 19. století. Tehdy maďarský vévoda Pálffy pozval do rakousko-uherské metropole indického kouzelníka. Při jeho hojně navštěvovaných představeních se servíroval zákusek, jenž měl indického kouzelníka připomínat – Indianer tvořily dvě části polité čokoládou a spojené šlehačkou.“

Překladatelka, která vyrostla v Americe, se proti takto formulovanému textu vzbuřila. Její vysvětlení je v mnoha ohledech pozoruhodné: „Mám za to, že by jakákoli zmínka o českém jménu tohoto dezertu (byť v překladu do angličtiny) či o skutečnosti, že se jméno dezertu odvozuje od jeho tmavé barvy, vyvolala značné rozhořčení vašich zahraničních čtenářů. Nezapomínejte, že v osvětějších zemích západní Evropy (Nizozemsko, Rakousko, Británie) jména jídel (ulic, budov atd.), jež byla v devatenáctém století pokládána za příměšená, dávno nahradili jmény, která neurážejí skupinu lidí, kdysi porobenou muži/ženami bílé pleti. Víme, že se tahle sladkost prodává pod tímto názvem v bezpočtu cukráren v Česku, ale to ještě neznamená, že se tím musíme chlubit ve světě.“ [...] Česká redakce se nakonec rozhodla pragmaticky: překladatelka koneckonců může mít pravdu, z indiánků se v překladu staly „sněhové pusinky s čokoládovou polevou“, z indického mága se stal „exotický mág“ a jakákoli souvislost mezi barvou pleti a čokoládové polevy byla zamlčena. Indiánek byl vykleštěn a vypřeložen.

Viktor Janiš

interkom

**INFORMAČNÍ SERVIS
ČESKOSLOVENSKÉHO
FANDOMU**

číslo 7-8/2023 (366)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6, 161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Franta Houdek, Jan Vaněk jr.

a Michaela

Autoři tohoto čísla

Ivo Fenc, František Houdek,
Zuzana Hloušková, Ivan Hoffman,
Richard Klíčník, Milan Krejčí,
Jára Míkovec, Zbyněk Petráček,
Zdeněk Rampas, Ricarderon,
Petr Svoreň, jr., David Uličný,
Lenka Weingartová

Fotografie

Richard Klíčník, Petr Králík, Anna
Löwensteinová

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, Jiří Grunt, Petr Habala,
Jan Haberle, Pavel Kavánek,
Daniela Kovářová, nakl. Epoque

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla

byla dne 25. 6. 2023

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

interkom 7-8/2023

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Je mi pětáctýřet a právě jsem si koupil první sportovní auto. Přítelkyně si myslí, že procházím krizí středního věku.

Jak to může vědět? Je jí teprve 18.

CHROCHTADLO

Koukám, že si Sociální demokraté změnili i logo. Uznávám, že mně jako veskrze morbidní duši tento typ humoru konvenuje, ale nevím, jestli většinová populace tu gilotinu pochopí.

Lucie Sulovská

Proč jsou pozice v divizích diverzity a genderové rovnosti u progresivních společností obsazované vždy ženami?

Protože je to levnější.

CHROCHTADLO

Nemám rád unáhlené závěry. Jako tuhle, když mi jedna po minutě řekla, že neměla horšího milence, než jsem já.

HNILOB

Já se picnu. Být normální je dnes rebelie.

Viktor Šíma

Úspěch je z devadesáti procent spěch a z deseti Ú.

Bratříček

Brno je jediný vtíp, ve kterém se dá i bydlet.

Honza Křeček

◆ ◆ ◆

● **10. května** mi volal Pavel Poláček, že se až nyní dověděl o domluvě Jirky Olšanského a Aleše Kovala, že na Bilconu bude výstava loutek s tematikou děl Julese Verna. Během hovoru, při kterém mi stačila vystydnout polévka, jsme zjistili, že Pavel ještě neví, zda to má být výstava v rámci města, nebo jen conu, a od toho by se mělo odvinout její umístění... Po obědě mě spod sprchy vytáhl další telefon, Pavel zjistil potřebné informace, výstava bude na schodech v kostelní věži, a začne týden či čtrnáct dní před Bilconem.

● **11. května** píše Vilma, že hodlá uspořádat večírek k Mileniným narozeninám, a za chvíli další dobrá zpráva: na knihy bude dopadat nulové DPH. Já vím, že u nás v Kocourkově to povede k tomu, že knihy budou nakonec dražší a bude jich vycházet méně, ale poslouchá se to tak pěkně.

Večer pilím Na Břežanku, nesu tam knihy pro Petra Maška (Rudá šňůra se moc neprodává, i když se zase tak moc neliší od velepopulární minisérie Volha), a pak se tam mám sejít s Mortenem a Longinem, dokončují další číslo Živlu.

Chvilku potom, co přišel Franta Novotný, ale volal Longin, že Petr Krejzek onemocněl a že se sejdemé příště. Pak se rozloučil Richard Šusta a po něm Pagí, zítra časné ráno

odjíždí na Vartovku (škoda, že se nezmínil dřív, třeba bych se po letech utrl, takhle už jsem slíbil účast na Veletrhu). Máme my to ale divně vymyšlené, Jarní porada českých klubů se trefila do Comic-Conu a slovenských zase do veletrhu Svět knihy.

Dali jsme si s Frantou večeri a zůstal s námi už jen Cordy. Toho ale po třetím pivu zachvátil klimatický žal a začal Frantovi tvrdit, že se Anglie stala průmyslovou velmocí proto, že uhlí a železo dovážela z (jistě vykořisťovaných) kolonií. Prostá myšlenka, že se někdo nejprve stane průmyslovou velmocí (viz strana 11) a až potom si začne přivlastňovat kolonie, by asi dost nevyjadřovala odsuzující woke světonázor na kolonialismus.

● **12. května** rozesílám pozvání na večírek, tentokrát narozeninový (pro Milenu :-).

Pagí dnes jede na Vartovku (Jarní poradu slovenských SFK), fandom by mu měl přispět na benzín, zvláště pokud by tam vezl i zájemce z jiných klubů.

Svět knihy

● **13. května** po krutém ranním vstávání se vydáváme na knižní veletrh Svět knihy. Po celkem pohodové cestě, byť počasi hrozilo deštěm, nacházíme hned u vchodu Martina a Vilmu, a pak jdeme kupovat vstupenky, tedy proužky na zápěstí, protože do areálu může každý, hlídají se jen vchody do pavilónů.

Nacházíme ministánek XB-1 a Sašu Rusevského v něm, po kruté nemoci nestihl objednat svůj tradiční (a hlavně větší) stánek, a tak mu jej obsadili propagátoři islámu. Nechávám tam autorský výtisk japonské knihy pro JWP, který mezitím doma likviduje potopu.

Celkově je prostředí Veletrhu stejně příšerné jako loni, navíc jsou nakladatelé rozmístění jinak, takže žádná loňská zkušenost při hledání nepomůže, spíše mate, ale alespoň není loňské úmorné vedro. Občas mi lidé z branže líčí knižní veletrh ve Frankfurtu. Považovat obě akce za stejného druhu je jako tvrdit, že se vetešnictví u Náměstí Míru a Palladium liší jen velikostí.

Vartovka, na hvězdárně v Banské Bystrici

Beseda s autory *Hlubiny města*

Vladimír Sorokin

Konečně najdeme stan *Sál fantastika*, kde probíhá beseda s autory *Hlubiny města*, u vchodu se spolu s ostatními mačkají Monika z Tritonu a Monika Slíva, chvilku povídáme a o přestávce se dáme dohromady s Frantou Moravcem a jeho Alčou. Společně zůstaneme na následující Poslední plavbu vikingského barda, přivítání poslední knihy Jarka Mosteckého, vydané péčí MysteryPressu Toma Němce, ale nějakou zásluhu na tom měly i Alžběta a Eliška Mostecké, Jana Šouflová a Františka, se kterými o knize moderátor zasvěceně konverzoval.

Pak potkáváme Sanču a společně strávíme hodinu na pořadu Reportéři ČT ve válce. Ve dvě si nenecháme ujít povídání s porotci Magnesie Litery *Žánr fantastiky a Magnesia Litera první ročník*. Honza Křeček, Boris a Františka spolu s Pavlem Mandysem hovořili o krátké historii a praxi nově vzniklých žánrových kategorií.

Kolem třetí narazíme na obrovskou frontu čtenářů žádostivých podpisu Mistra V. Sorokina, ale ani se k němu pro tak velký zájem nepokoušíme přiblížit, nicméně jsme tam potkali jeho překladatele Libora Dvořáka a chvilku si povídali.

Potom procházíme pavilony a střídme nakupujeme, dokud v pět nezačíná pořad *Legenda české sci-fi*. Ondřej Neff krití nový román *Ostrov nesmrtelných*. Tam jsme vedle Ondřeje narazili i na Karla Jerieho, JWP, Toma Němce. JWP byl dojat, když mu Jakub Szántó řekl, že jako kluk miloval *Hvězdné honáky*.

Ve stanu *Fantastika* zůstáváme i na pořadu *Moderní fantastika z Jiného kraje*, kterého se zúčastnilo sedm autorů, z nichž jsem znal jen *Temnářku* a *Vilmu*. Povětšinou hovořili o tzv. moderních tématech, která v *Jiném kraji* exploatovali. Rasismus, šikana, transgender, znečištění, globální změna klimatu, stalking, deprese. Už jsem se lekl, že se nějak globálně pomátlí (a zda to není nakažlivé), ale pak jsem se dověděl, že „moderní témata“ byla spojujícím motivem celé antologie. I na tomhle křtu jsme zahlédli piráta Bartoše, asi má rád SF, jen to tak nevypadá ☺.

Pak už jsme odpadli a nějak se doplazili domů.

● **14. května** se Milena ráno v půl páté s děsem probudila a uvědomila si, že má už na termín narozeninového večírku půl roku

lístky do divadla, jdu rozesílat opravu večírkového data. Naštěstí je ještě čas.

● **15. května** domlouvám místo křestu *Deníku 2038*. Longin mi doporučil podnik kousek od Sparty.

● **16. května** u zubaře listuju v *Respektu*. Dovídám se, že populisté odvádějí pozornost občanstva a voličstva od reálných problémů ke kulturním válkám; zajímavé tohle číst v plátku, který z ideologických důvodů mrví češtinu a nepřechyluje jména cizinek, ačkoli vesele skloňuje jména jejich manželů.

Po absolvování dentistické péče jsme zajeli do MATu na oběd a odtud už je to jen kousek do Mánesu na výstavu *Mistři renesance*, kde jsou k vidění kopie nejslavnějších děl Da Vinciho, Michelangela, Botticelliho, Raffaela a jistě i spousty dalších. Prohlédl jsem si *Madonu ve skalách*, o které napsal povídku A. C. Clarke, a sochu *Davidu ve skutečné velikosti*, kterou si můžete obejít... (jako *Rex Star*, viz vzpomínka na *Ohničky 1965/6*). Skvělý byl i komiks *Stvoření světa ze stropu Sixtinské kaple*. Skoro to stálo za to vstupné.

● **17. května** tiše hnuju doma, když tu dorazí mail od Ivana Adamoviče, zve zájemce do *Muzea literatury* na besedu s tchajwanským autorem románu *Epicentrum*. Dorazil jsem s předstihem, takže nevadilo, že jsem nepochopil systém zavírání skříněk v šatně. Dokonce jsem našel i příslušný sál. Po mně na přednášku původně připravenou pro japonské publikum dorazil ještě Honza Vaněk jr. a několik zájemců o východní literaturu. Autor se chlubil, že svým románem zabrání stavbě čtvrté JE na ostrově. Nevím, zda zrovna tímto lze u nás dojít obliby, i když kdo ví, jací lidé chodí na podobné kratochvíle.

● **18. května** konečně došlo na výměnu dveří v patře, řemesníci nás vzbudili, takže jsem do oběda nestál za nic. Michaela pak odjela na *Den muzeí*, prolezla *UmPruM* a *Národní muzeum* a já jsem dospával.

Michaelu muzea tak vyčerpala, že jsem se k Pavlu Kosatíkovi na koncert *Chadimovy kapely* vydal nakonec sám, moc známých jsem tam nepotkal, jen Bohouše Šíra s manželkou a JWP.

Pavel mi vyčinil, že jsem nedal vědět, že dorazím sám, ale nakonec byl asi rád, protože i tak několik hostů postávalo ve dveřích (a blahodárně bránilo úniku hudby do dalších pokojů).

Já už ze zvuků ladění pochopil, že půjde o trochu větší decibely. Obecně upřednostňuji vnímání hudby ušima a nikoli kostní dření, takže jsem se usadil v knihovně, zvláštní shodou okolností u občerstvení, takže jsem měl to nejlepší z obojího, z tlumené hudby i jednohubek. Navíc ve společnosti Aničky, která se starala o nějaké několikaměsíční humáně, se kterým dorazil jeho hudbychtivý pěstoun.

Po nezvykle dlouhém koncertě končícím okolo deváté jsme ještě chvilku tlachali. Protože tam byl JWP, tak vlastně mluvil hlavně jeden člověk, ale protože jsem Jirku viděl naposledy někdy před covidem, tak to ani moc nevadilo... (Veletrh se nepočítá, tam byl většinou pod vlivem.)

● 19. května nás ráno probudil řidič Akontextu, dovezl knihu *Deník 2038*.

● 20. května už třetí den za sebou vstáváme dřív, než si organismus řekne. Jedeme na Fantastico, více na straně 1. Nevešlo se mi tam jen, že po celodenním sezení stylem „jak opice na brusu“ s nohou přes nohu jsem si asi zase rozhodil záda. Takže když nás Viktor „Mlsný jazýček“ Janiš po conu zavedl do místní vyhlášené mexické restaurace (na Berounském náměstí), jeho referenční byly pravdivé, jen pomlčely o horku a hluku. Pak jsem zjistil, že mi trochu dělá problém vstát ze židle.

● 21. května se vzpomínáme z Fantastico, záda stále zlobí.

● 22. května rozesílám vzdáleným nebo pokročilým čtenářům Interkom v PDF.

● 23. května datová schránka vychr-

Kolokvium

Dílo Julese Verna v kontextu československé popkultury

Katedra mediálních a kulturních studií
a žurnalistiky FF UP, Ústav věd o umění a kultuře
FF JČU a Ústav pro českou literaturu AV ČR
si vás dovolují pozvat na vědecké kolokvium
s mezinárodní účastí.

Jeho záměrem je věnovat se dílu Julese Verna
českým/slovenským a současným očima
a zhodnotit různé podoby jeho pohybu a vlivu
v prostředí československé (či české a slovenské)
populární kultury, se zohledněním potřebných
a nabízejících se kontextů.

26. 5. 2023

Potom mi po pětapadesáti tisících hodinách věrně služby odešel pevný disk WD, čest jeho točivé památce. Naštěstí na něm byly hlavně filmy. Na truchlení ale nebyl čas, pošta mi v té chvíli přivezla knihy od Orlanda Figese *Evropané a Revoluční Rusko 1891–1991*. Odpoledne jsem vyrazil obhlédnout podnik *Povinná zastávka*. Je tam malý salonek tak pro 15 lidí. Pokud bude pěkně, můžeme místo v salonku slavit knihu na „zahradce“ (pro potřeby alergiků je vybetonovaná, ale zase je prostornější než salonek).

Na zpáteční cestě jsem se zastavil v Megaknihách (za závorami na Hradčanské) pro balík čtyř knih, málem jsem cestou padnul, každá měla alespoň dvě kila.

A odpoledne a večer se s Vilmou domlouváme na zítřejší cestě na Fantastico do Berouna, kam také vezu spoustu knih a jiné tam dostanu.

FantastiCon

Křest Deníku 2038 v Povinné zastávce

lila první zprávu s nějakým obsahem (doteď nás informovala o tom, že byla založena, a o podobných novinkách), nedoplatek na daních Zapsaného spolku Československý fandom (který ze zákona daně neplatí). Jestli jsem něco blbě vyplnil, tak doklady zůstaly na mrtvém disku.

A aby toho nebylo málo, tak se dovídáme, že jsme včera přišli o velkého Tita Pulla ze seriálu Roma (herec Ray Stevenson).

● **24. května** dorazil Interkom ke čtenářům, zavolal mi Vašek Vik. Pak vyrážím na berňák, odtud do Čáslavské a pak do MATu na KJV, kde Ivan Adamovič líčil, jak přišel k původnímu scénáři filmu Ocelové město. Mám dojem, že o tom hovořil i na Vernovském kolokviu. Vizte stranu 5.

Já si z Čáslavské domů odnesl šipkovadlo, které na naše přebory věnovala Tes.

Večer v mailu od Jany Novotné nacházím smutnou zprávu, že nad ránem 21. května zemřela ve spánku ve věku 93 let Věra Ševčíková, nejstarší čtenářka Interkomu, spolupracovnice Jindry Smékala ještě z SF klubu AF 167, svolavatelka či účastnice setkání brněnských dinosaurů, viz IK 9-10/2017.

● **25. května** vyrážíme na oslavu narozenin Mileny Eckové, kterou na Vydrovce pořádá Vilma. U Malešické Botanické zahrady se k nám přidal ještě Daniel, který přijel rovnou ze školy nebo kroužku.

Postupně se nás okolo sedmé sešlo asi dvacet nejbližších přátel v dost podobném složení jako minule (to už zase utekl měsíc). Pro takto mimořádnou událost si našly čas i věčně zaměstnané Milada Kuličková a Toshiko Hraničková. Vilma ovšem pro jistotu připravila jídlo pro dvojnásobný počet hostů a ještě tak na deset strážníků vydaly dobroty, které donesla Bára, Bidlo (jeho mamka se zase vytáhla) a ostatní. Tři dorty navíc se ukázaly být už opravdu navíc.

Nejprve jsme poseděli na zahradě a pak se přesunuli do knihovny. Tam jsem na sebraných spisech Paměti lékařovy (Josef Balsamo) objevil položenou Magnesii Literu. Je to tedy pěkně těžký kus železa, ten by napravil hlavu i nejtvrdohlavějšímu kritikovi.

● **26. května** se vzpamatováváme z večírku.

■ **27. května** proběhl v Brně vzpomínkový sraz přátel Zdeňka Zachodila alias Šamana, který nás opustil před deseti roky. V jeho oblíbené hospodě Na Blbým místě se jich sešlo přes třicet.

Robert S.

Naštěstí jsou i veselejší výročí: Henry Kissinger slaví 100 let, měl bych si přečíst jeho *Uspořádání světa*, a také je tu výročí atentátu na Reinharda Heydricha. Nevím, proč se vlastně dodnes mluví o atentátu, šlo přece o mimosoudní popravu mimořádně nebezpečného a nepřizpůsobivého vetřelce, který se netajil svým nepřátelstvím k původním obyvatelům.

Že bych si znovu přečetl HHHH od Laurenta Bineta?

● **28. května** se nám po čase podařilo svolat alespoň malý VUMScon. První dorazili Hraničkoví a pak Petr a Inka Hanušovi. Ještě před obědem se na chvíli ukázal i Láďa Dvořák, který u nás čekal na přilet své polovičky, ale pak musel odjet, právě v čase VUMSconu čekali nějakou zásilku sazenic...

● **29. května** pořádáme šipky, poprvé dorazila Tereza Tes z Čáslavské, vyzkoušeli jsme její nové šipkovadlo, ale Filip s ním nebyl spokojen. Když nás počasí zahnal domů, ještě jsme dali Krycí jména, pak ale Bidlo hostům nabídl odvoz, a tak jsme skončili.

V antologii *Čaroplavci* jsem narazil na Nelsona Bonda, označeného Hainingem za autora „potrhých“ povídek. Já si od něho pamatoval jen *Ostrov dobyvatelů*, a to byla třesutě vážná SF, tak jsem si přečetl jeho *Spiritistickou seanci*. Hned po prvních stránkách jsem si říkal, že si překladatel dal docela práci s převodem té potrhle „zkomolené“ angličtiny, a po pár dalších stranách jsem si řekl, že jím musí být Richard Podaný, a ono jo :-)

● **30. května** mi třikrát volal Longin, že se chystá a těší na křest Deníku. Odpoledne jsme s pomocí brblavého synka odtáhli tři těžké balíky knih do vinotéky Povinná zastávka v ulici Jana Zajíce kousek od stadionu Sparty. Zkontrolovali jsme přípravné občerstvení toho druhu, který se podává při ochutnávkách vína, zorientovali se v prostorách vnitrobloku; všechny ty domy měly k zadní stěně nově postavené obvykle prosklené výtahy, takže to tam vypadá jako v obří prodejně výtahů ☺.

Takže zde konečně pokřestíme (tohle sloveso jsem vytvořil, aby mi Leonid neřikal, že křítit lze jen člověka) knihu *Deník 2038*. Kupodivu to všichni našli, první dorazil Jirka Doležal, bydlí hned za rohem, donesl mi flešku s obálkami tisícovky knih, které zpracoval od březnové návštěvy u nás, pak nějaký neznámý autor, kterého asi pozvala Františka Vrbenská, a potom v rychlém sledu pět dcer a vnuček Bedřicha Loewensteina s Jolankou Blažičkovou, Klímovi a za Živel Petr Krejzek s Lárou a Longin Albert Wdowiak.

Jako obvykle se čekalo na Františku Vrben-
skou a to mě tak rozhodilo, že jsem sice požádal
Martina, aby se postaral o distribuci šampaňského,
ale úplně mi vypadlo, že knihu měla pokřtít Vilma.
No alespoň jsem přečetl text, který najdete na stra-
ně 25, všichni si popovídali, Šimona se krásně opila
s Krejzkem a Longinem, počasí nám přálo, i jídla by-
lo dost, protože jsem nezahlavil v úvahu vybíravost při-
tomných vegetariánek... Těsně před koncem akce
dorazila od vnučat i Jarka Doležalová.

Živel pak našel společnou notu s Šimonou,
takže byl problém opustit prostory před devátou.

● **31. května** vyrážíme s Michaelou do Božské lahvi-
ce na pořad *Slova mají křídla*. Hosty tentokrát byli
Josef Soukal, bohemista, autor řady učebnic a
předseda Asociace češtinářů. Píše ale také poezii
pro mládež, např. *Jdou dva sloni pod jabloní*, o kte-
rém si hlavně s moderátory povídal. Dále dorazil doc.
Karel Oliva, který třináct let vedl Ústav pro jazyk
český AV ČR a působil na univerzitách v Německu a v Rakous-
ku. Ten mluvil o propojení jazyka s matematikou a představil
knihu rozhovorů *O češtině s Karlem Olivou*, o které jsme in-
formovali v minulém čísle IK.

A nejen o hudební předěly se postaral Jaroslav Hutka, le-
gendární folkový hudebník a někdejší postava disentu, sklada-
tel, textař a básník i prozaik. Uvedl své nové album *Putinova*
kulka, kde je i poslední píseň, kterou nedávno složil. Vedle to-
ho zajímavě mluvil o českém a moravském folklóru, a překva-
pil mě teorií, že se mnoho nelišily, jen měly odlišné kvalitní a
pilně zapisovatele. Zatímco na Moravě národní písně sbíral
František Sušil, v českých zemích to dělal Karel Jaromír Erben.

Jaroslav Hutka mě příjemně překvapil svou vitalitou, inteli-
gencí a vzdělaností, koupil jsem si jeho sebrané fejetony, snad
si je někdy přečtu.

Večer se dovidám, že dnes slaví 93. narozeniny legenda fil-
mových pláten Clint Eastwood.

Ale přichází i špatná zpráva, svět stahování filmů už nikdy
nebude jako dřív:

*Ahoj lidi, rádi bychom vás informovali, že jsme se rozhodli
ukončit provoz našich stránek. Poslední dva roky pro nás byly
velmi těžké – někteří lidé z našeho týmu zemřeli kvůli kompli-
kacím s covidem, jiní stále trpí jeho vedlejšími účinky – nejsou
schopni vůbec pracovat. Někteří také bojují ve válce v Evropě
– NA OBOU STRANÁCH. Také zvýšení cen elektřiny v dato-
vých centrech v Evropě nás dost zasáhlo. Inflace nám zne-
možňuje snášet každodenní výdaje. Proto už nemůžeme pro-
vozovat tyto stránky bez obrovských výdajů, které už ne-
můžeme hradit z vlastní kapsy. Po jednomyslném hlasování
jsme se rozhodli, že už to dál nemůžeme dělat. Je nám to líto*
: (**rarbg.to**

● **1. června** bez Franty vynechávám Břežanku, ale i tak toho
mám dost, Šimona poslala text druhého dílu *Deníku 2038*
a Leonid podklady pro knihu o napoleonských válkách. Kdy se
naučím říkat *ne*?

● **2. června** se s Dášou Heřtovou domlouváme na grilování ve

Šimona a Oriana Löwensteinovy

Stanicích a s Hanou Blažkovou, literární vědkyní, kterou na
mě poslal Honza Křeček, na úterní návštěvě u mě v redakci *No-
vé vlny*.

● **3. června** se domlouvám s Honzou Hýskem na návštěvě,
možná že dokonce po roce..., ach jo, nějak ten čas utíká.

● **4. června** podnikáme výpravu do Stanic, pochlubím se no-
vými knihami a s Petrem domluvíme vydání knihy z článků
z *Interkomu*.

● **5. června** zajdu na skok do Čáslavské a pak za Honzou Hýs-
kem, vyměnit si vydané knihy a zanádat na poměry.

Později jsem se dověděl, že dnes ve věku jednaosmdesáti
let zemřel hispanista Miloš Uličný, komtur Řádu za občanské
zásluhy Španělského království a „můj“ autor. Zrovna nedáv-
no Jolana ocenila nenápadný půvab povídek z *Pamětí paná-
čova dědečka*, které (mezi desítkami, možná spíše stovkami ji-
ných) přeložil. Více o něm na straně 30.

● **6. června** konečně se mi podařilo sejít s Hanou Blažkovou,
zná Vilminu Hedviku, svět je malý. Povíдали jsme si o vývoji čte-
nářství a o jeho specifických vlastnostech v osmdesátých le-
tech, kdy nebylo problém najít na čtení čas, ale dostat se k těm
správným knihám či povídkám.

Večer mi zároveň volali Jarda Olša, jr. a Tono Stiffel, to se
mi ještě nestalo, abych nemohl přijmout jeden mezistátní ho-
vor kvůli druhému... Naštěstí pak Tono zavolal znovu. Generu-
je pro mě pomoci AI obrázky na obálku knihy.

● **7. června** se ozvala Daniela Kovářová, že potřebuje rychle vy-
dat knihu, tak s tím učením se říkat ne začnu až od zítřka.

● **8. června** domlouváme výpravu k Fibigerovým do Kněževsi.

● **9. června** Vilma vyhláší večírkovou pohotovost: *Příští úte-
rý (dvacátého) jsme se domlouvali s Tomášem Kučerovským,
že by k nám přišel zalakovat obraz, a to je dobrá záminka k ve-
čírku, byl by čas a chuť? Jestli jo, mohli bychom to vyhlásit od
pěti, protože je všední den, tak aby to lidem navazovalo na
práci a mohlo se to pak v noci zalomit dřív kvůli vstávání v dal-
ší den.*

A večer Franta Houdek posílá vědu do příštího IK.

František Kop Quartet u Kosatíkových

● **10. června** koukám, že se mi to nějak nahromadilo, Leonid a pět dalších knih (včetně tedy druhého dílu Deníku 2038).

● **11. června** takže raději s tím už začnu, ještě je tu ta kniha Míši Talašové...

● **12. června** dopoledne běhám po doktorech a v podvečer jde me s Michaelou ke Kosatíkovým, dnes u nich hraje jazzová kapela František Kop Quartet. Seznámil jsem se tam s autorem románů *Germania* Leošem Šedo, už je to chvíle, co jsem jeho knihu četl a připomínala mi trochu *Otčinu* Roberta Harrise.

Hodinový koncert měl úspěch, obával jsem se, že Míša bude brblat, že to bylo příliš nahlas, ale kupodivu se jí to líbilo.

I Bohouš Šír si to pochvaloval, že se už dlouho chystal na nějaký pořádný jazz, a takhle se mu to splnilo.

S Pavlem jsme domluvili prázdninové fungování a návštěvu Jardy Olši, jr. Také se ode mne dověděl, že zemřel Miloš Uličný, dost ho to vzalo, vzpomínal, jak se s ním seznámil ještě v době svého účinkování v Československém spisovateli.

Dita připravila špenátový štrúdl, přejedl jsem se málem jak u Vilmy.

● **13. června** vedle obvyklého vzpamatování i spousta práce a zajímavého čtení, třeba Marian Kechlíbar *O povinné solidaritě a evropsko-tuniském přátelství* (kechlibar.net), jak se nám ty kvóty vyhozené ze dveří vrátili oknem. A na ČRo Plus poslouchám Libora Dvořáka o tom, jak v Rusku už neexistuje občanská společnost a nezávislé neziskovky. Že jejich představitelé buď emigrovali, nebo jsou kriminalizováni. Tohle zmatení pojmů sleduju i u Jardy Veise, tedy ten podivný předpoklad, že neziskovky znamenají automatické dobro, stejně tak jako vše, co přichází od občanských organizovaných skupin. Přitom Libor jako znalec Ruska by měl vědět o stovkách neziskovek a občanských sdružení, která podporují válku na Ukrajině, sbírají peníze na lepší výzbroj pro vojáky a na pomoc válečným vdovám a sirotkům. Nikdo je k tomu nenuťí, dělají to ze svého občanského přesvědčení. Je to taková ruská tradice daná obvyklou neschopností vlády, podobně jednali za hladomoru v roce

1891 nebo 1917, tehdy také do bolševického převratu občanská sdružení kupovala armádě výstroj a jídlo. Více v knize od Fi-gese na straně 32.

● **15. června** už tu zase máme další *Slova mají křídla*, další tuším budou až po prázdninách.

Opět v Božské lahvici, tentokrát s Janem Jeřábkem a Františkem Koukolíkem. O hudbu se postará slavná zpěvačka Zuzana Stírská, známá už ze Se-maforu, která nejraději zpívá go-spely a šansony. Tolik pozvánka.

Jan Jeřábek je grafolog, předseda České grafologické komory, který působí jako psychoterapeut, je autorem knihy

Grafologie – více než diagnostika osobnosti, jež se právě dočkala už sedmého vydání.

František Koukolík je zase známý lékař, neurovědec, autor neobyčejně hlubokých a zároveň vtipných esejů, které známe z nových knih *Kočka se čtyřmi ocasy* nebo *Kráska: Od paleolitu ke kýči* či *Stupidita: Zářný duch nad vodami lidských dějin*.

František Koukolík mě překvapil svým pesimismem a přesvědčením o úpadku, kterým procházíme, Bárta je proti němu optimista.

Velmi zajímavá mi přišla jeho historka, jak se pokoušel prosadit testování adeptů na lékařské povolání, zda nejde o sociopaty, protože dle něho se lékař-sociopat může stát velmi snadno vrahem. Protože by to ale naráželo na lidská práva diagnostikovaných, byl nakonec z komise pro přijímání do lékařského stavu odejit on.

Hodně se pak probírala jeho poslední kniha *Kočka se čtyřmi ocasy*. Těmi jsou myšleny nástroje na ovládnutí jednotlivců a vlastně celé společnosti: čtyři ocasy soudobé mocenské knuty jsou represe, indoktrinace, rozdělování zdrojů a infiltrace.

Na <https://kavarna.hostbrno.cz/> se objevil rozhovor s Jiřím Štěpánem *Fandím smazávání hranic mezi žánry*.

● **16. června** okolo sedmé píšu na NYX: *Tak jsme se asi před hodinou vrátili z pohřbu Miloše Uličného, tedy ten skončil v půl druhé, ale pak se cestou domů potřebovala Míša ještě někde zastavit a něco zařídít...*

Podle hloučku okolo Anežky Charvátové soudím, že přišlo asi deset překladatelů, já ale poznal jen Martina Hilského...

Ve skutečnosti jsme se pak zastavili v Čáslavské (Filip byl pryč), u PVK, v bance, hodinářství, zlatnictví, hadrárně a Bille a bylo mi jako po výstupu na Sněžku, holt nemládnu.

Přesto jsem našel sílu odpovědět Honzovi Křečkovi ohledně dotazu Sybil Raisz, která píše o české fantastice (minulého století).

V Echu24 vyšel zajímavý článek Dalibora Balšínska na téma „liberální populismus“: *Když se mezilidské vztahy stanou před-*

mětem politického boje, nemá to dobré konce. Především proto, že nejde o hledání nápravy nebo zlepšení stavu, ale často o bezohledné prosazování ideologie, výsledek kulturních válek, které se v rámci globalizovaného euroamerického světa přenášejí na místa, kde působí cize a nepatříčně. [...] Tlak vytvářejí ideologičtí aktivisté, kteří sebestředně řeší jen své vlastní egoistické potřeby bez jakéhokoliv respektu ke společnosti a také k těm, o nichž si myslí, že zastupují, řadě z nich svým radikalismem a neústupností ale nakonec ubližují.

Svůj aktivismus vnímají jako poslání, chtějí vše, protože žijí v nárokové iluzi, ve které si myslí, že mají právo jen brát, ale nechťejí nic dávat. Ve svém popírání elementárních biologických zákonitostí se vydávají na cestu destrukce lidského pokolení, ve kterém není žena, není muž a dítě je jen nějaká komodita. Důsledky u těch, kteří začali s tou ideologií, se projevují už nyní, míří do polarizace a extrému.

● **17. června** Ivo Fencel poslal recenzi třetího dílu Wellsových spisů, které vydal Zdeněk Beran ve svém nakladatelství LE-VYN. Předchozí svazky Albatrosu asi dost nevnášely. Korporát ukázal (pokud by tu ještě byl někdo, kdo to nevěděl), že mu nejde ani o čtenáře ani o literaturu, ale jen o prachy, na ušetřeném papíru jistě prožene knihkupectvími nějakou krmnou YA z edice CooBoo.

● **18. června** jsem četl rozhovor s Bělohradským: *Třicetkrát trestně stíhán, pak státní pohřeb* o politické éře Silvia Berlusconiho. Přebíral jsem si to tak, že Berlusconiho na politický vrchol vynesla italská obdoba naší Velké protikorupční revoluce. Nevěděl jsem, že v Itálii několik desítek lidí spáchalo sebevraždu po obvinění z nezákonného financování stranických pokladen. Většinou nechápali svou vinu, neboť zákony byly nastaveny tak, že žádné jiné způsoby nebyly reálné a všichni odsouzení a zhanobeni dělali jen to, co generace jejich předchůdců. Takhle daleko to u nás Šlachta a spol. nedotáhli.

Řekl bych, že tragédie mnoha Itálií se u nás opakovala jako fraška, oni nakonec dostali Berlusconiho, my Babiše :-)

Odpoleadne jedeme s Františkem Novotným do Kněževse k Fibigerovým. Následkem covidu jsme tam už dlouho nebyli, nebo je má paměť k ničemu (jak říká Michaela), protože jsem byl překvapen, jak je Milanova dcera Evička už velká a že je prakticky dokonalým klonem své matky.

Milan měl svátek, to jsme ale velkoryse přehlédli a dovezli dárky jen Evičkářům ☺.

Večer mi synek přeje „pěkný den octů“!

● **19. června** otročím na knize o Napoleonově nepodařeném výletu do Moskvy, kdybych jen tušil...

● **20. června** tu konečně máme úterní večírek. Dorazili jsme ke Klímovým jako první, ale brzy po nás přišel i Honza Vaněk jr. a po něm Richard Klíčnik, ten se ujal grilování, odtáhl gril zpět k jezírku, odkud ho, než začala vedra, přivlekla Vilma.

Já na památku rozdávám knihy Miloše Uličného, Martin právě čte Šostakovičovy paměti a dává k lepšímu anekdoty o Glazunovovi. Když jsem zmínil, že mám nové knihy Orlanda Figese, připomněl Viktor jeho asi deset let starý skandál, kdy pod průhledným pseudonymem brutálně kritizoval knihy svých kolegů. To mi v dnešní korektní době přišlo jako celkem

neškodné řešení nemožnosti mluvit přímo, ale jestli je pravda, že stejným způsobem chválil své knihy, tak to už mi připadalo moc.

Po osmé hodině přečetl Honza Vanek dvě jiskřivé povídky z doby, kdy se ještě psala krátká SF a kdy byla ke čtení, první byla jeho překlad *Scrabble s Bohem* od nedoceneného Johna M. Forda a druhá od Theodora Sturgeona *Vynalézavý Aylmer*. Ta pak vedla k velké diskusi o tom, proč ZRCADLA PŘEVRAČEJÍ VPRAVO A VLEVO, ALE NE NAHOŘE A DOLE. Vysvětlit to přítomným nematematičkách chvíli trvalo.

K půlnoci, kdy odpadl Martin, který musel ráno do práce, už jsme zbyli jen já s Michaelou, Honza Vaněk jr., Bidlo a Vanda, a když Bidlo nabídl Vandě odvoz, vzdali jsme to i my a s Ivanem Hraničkou jsme se přes Holešovice, kde jsme vysadili Honzu, vydali do Ruzyně.

Vilma počítala s tím, že by mohli přijít všichni pozvaní, tedy až o patnáct lidí víc, a tak pro tolik, tentokrát s Hedvičinou pomocí, navařila. Naštěstí se našlo dost krabiček, abychom si z toho alespoň něco odnesli na snídani, v pravdě nám to ale stačilo skoro na dva dny :-)) Honza později napsal:

Doma jsem to schytl, že místo ohlášené cukety jsem přinesl lílek, který se zpracovává jinak a hůř (i když nakonec se mi to celkem povedlo). Při plánování overfeedu je třeba brát ohled na ty chudáky, co se zdrží až do výslužky! (Jestli dobře počítám, bylo nás 15 plus děti; dvakrát víc by to fakt nebylo bez velkého svolávání a potvrzování, a beztak zbyly tři čtvrtě klobás, řekněme čtvrtina masa, plus minus půl sýrů, a salátů nepočítaně...)

● **21. června** vzpomínávání po večírku a dorazil příspěvek od Britské konzervy, práce na Interkomu se už nedá odkládat ☺.

● **22. června** 1856 se narodil sir Henry Rider Haggard, hled'me, právě o 100 let (a +/- tři měsíce) přede mnou. Ale k těm profánním věcem: od rána v celé čtvrti neteče voda a je pekelně horko. Vynechávám Břežanku, nejsem sebevrah...

● **23. června** makám na tomto Interkomu, špatné počasí tomu napomáhá.

Zdeněk Rampas

Herbert George Wells: Dědicové budoucnosti

Právě vyšla třetí část kompletu krátkých próz Herberta George Wellse (1866–1946), zahájeného v letech 2018 a 2019 tituly *Vynálezci zázraků* a *Strůjci nových časů*; tři knihy obsahují 84 povídek, v první a v této je jich po třiatřiceti.

Čekáte jen science fiction? V podobné představě žil dlouho i slavný Wellsův následovník Arthur Charles Clarke (1917–2008), který píše v jednom eseji (česky roku 2002 v knize *Směr času* v překladu Josefa Hořejšího): „Zalistoval jsem znova ve Wellsových povídkách. Překvapilo mě, jak málo jich spadá do oboru vědecké fantastiky nebo fantastiky vůbec. Přestože jsem si byl vždycky vědom skutečnosti, že jenom zlomek z jeho zhruba sta knih bylo SF, zapomněl jsem, že to platilo i o jeho povídkách. Depřimující množství jsou hříčky a komedie z edwardovské doby (*Janino odvržení*), poněkud těžkopádné pokusy o humor (*Můj první aeroplán*), skoroatografie (*Uklouznutí pod mikroskopem*) anebo čiré sadismy (*Kužel*). Nepochybně jsem předpojatý, ale mezi těmito povídkami září skvosty jako *Hvězda*, *Kříšťalové vejce*, *Květ podivné orchideje* a především *Údolí slepců* jako diamanty mezi bižuterií.“

Rovněž ve třetí knize kompletu některé Wellsovy texty vynikají a vedle – výše zmíněné – *Země slepců* jsou to *Dveře ve zdi*, především. Magická, alegorická povídka, vedoucí nás hrdinovým životem, abychom si jej interpretovali sami. Potkávají ho opakující se halucinace na rozličných místech Londýna? Je povídka jenom šikovným vyjádřením se o účinku narkotik? Anebo jde o „pravé fantastiko“? Tak či onak, právě efekt této slavné povídky je totální. Platí to i v případě rozsáhlejší *Země slepců*, která vychází z představy o civilizaci neužívající zrak. Taková civilizace je proti nám zdánlivě znevýhodněna. Lidstvo by ji dejme tomu i zničilo, kdyby se přes její – jihoamerické – údolí přelilo. To by se stalo. V povídce ovšem přijde zvenčí jedinec a pochopíme, nakolik bude outsiderem. On sám, nikoli slepci. A když se v údolí ještě zamiluje... Z věrohodnosti téhle už klasické vize mrazí dodnes a zarazila mě už kdysi. Je to půl století, kdy jsem ji poprvé četl – ve sbírce *Povídky s X*, pro niž ji tenkrát překrásně přeložil Vladimír Svoboda. Tak jako *Vládu mravenců* (další trefu do černého), jejíž poslední věta zní takřka drtivě (i tato povídka se odehrává v Jižní Americe): *Odhaduji, že k objevení Evropy by mravenci mohli dospět asi tak v letech 1950 až 1960.*

Dědicové budoucnosti sice jsou dnes překladateli Vladimíru Svobodovi (1927–2022) úvodem přátelsky věnování, ale jinak převedl beletrii do jazyka českého právě autor onoho věnování Zdeněk Beran. Co ještě tu najdeme?

Na brutální a válečné povídce *Obrněné stroje* zaujme nejen to, že předpověděla tehdy šokující tanky první světové války, ale především to, nakolik jsou vylicené boje pandámem k *Válce světů*. Němci sice nejsou Marfany, ale mají-li obrněnce... Pří-

běh *Chlupatci*, který je víc populární statí než prózou, líčí – teoreticky možné – setkávání se našich prapředků s neandrtálci. Oproti tomu *Soudný den*, který nás táhne právě na opačný konec času, je spíš humoreska. Kdesi se o ní, jak si vzpomínám, zmiňuje i Hašek; ale omylem ji považoval za román. Jde jen o pár stránek. Katolik je možná nevrle odmrštěl. Text končí větou: „A teď“, pravil Hospodin, když nás vysypal z rukávu na planetu, na které nám určil žít (oběžnici kolem zeleného Siria), „teď“, když už mne i sebe chápete o něco lépe..., zkuste to ještě jednou.“

Herbert George Wells inspiroval zástupy následovníků (inspiroje dál) a existuje v té souvislosti také jedna vysoce působivá dětská kniha z roku 1958: jmenuje se *Tomova půlnoční zahrada*. Napsala ji Ann Philippa Pearceová (1920–2006) a příběh pozoruhodně a zvláště pracuje se sny, časem a dimenzemi. Vůbec nemám pochyby, že taky tenhle její román, mnohokrát zfilmovaný, vznikl pod vlivem některých Wellsových vizí. Nejen *Dveře ve zdi*, ale i překvapivě a smutně povídky *Překrásný oblek*.

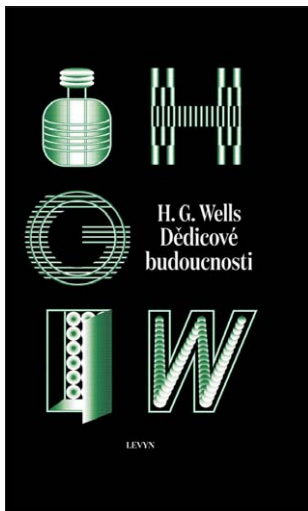
Úvodem další „short story“ *Perla lásky* H. G. nadhazuje, že sám neumí rozsoudit, zda jde o půvabnou bajku, či „nejukrutnější příběh všech dob“. Osobně se přikláním k druhé možnosti, i když současně nemohu než konstatovat, že mám sarkofágy a veškeré podobně přehnané uctívání mrtvých také za nesmysl. A skutečně: málokterý příběh, ať už původně perský či ryze Wellsov, disponuje natolik drtivými posledními slovy.

Pozoruhodná je bezesporu i ryze horolezecká eskapáda z Alp (další příběh) a povídka *Záhada v čísle 7*. Ta se zabývá vražedným efektem blesku. *Náš zakrslý soused* je banalita, ale klidně mohla inspirovat známou holmesovku *Šplhající muž*. Zde se dočteme jen o několika hrůznostech. V povídce *Jak se z Gabriely stal Thompson* tvrdí H. G., že v každém manželství nakonec jeden z partnerů vysloví jednu z těchto tří vět. 1. Takhle jsem si to nepředstavoval, ale půjde to. 2. Takhle jsem si to nepředstavoval, ale musíme se s tím poprat. 3. Takhle... – a nedá se to vydržet! „Permutací formulek je devět a tvoří úplnou škálu manželského života,“ píše Wells. Co víc?

Dokonce napsal jeden román o příchodu pravého anděla na tento svět (*Podivuhodná návštěva*), ten zde samozřejmě není, ale o čertově návštěvě, o té vyprodukoval, inu, spíš jen pokus o humoristickou črtu (*Čertovi divocí oslí*).

Na podobném principu stojí jeho – pro změnu hororová – hříčka *Vyslyšená modlitba*. Co by se, lidičky, taky mohlo semlít, kdyby jednomu arcibiskupovi pán Bůh jednou opravdu odpověděl.

Další parafrázi na příběh o ďáblech vstupujících do malířových obrazů je *Umělec tělem a duší* a spíš ze světa Jeroma Klapky Jeroma či P. G. Wodehouse přichází *Dokonalý gentle-*

Nejnovější zprávy, teď už dvě stě let staré (II)

Usnesením patera nejprvnějších mocnářství evropských jest nyní obchod s otroky zakázán a má býti úplně zrušen.

Květy 16. ledna 1842, s. 16.

Nouze nižších tříd obyvatelstva londýnského musí být nyní náramná. Minulý měsíc sebralo se asi 40 až 50 mladíků dobře rostlých, ale hladem zmořených, a přepadnuvše pekařský krám pobrali asi za 1½ tolaru chleba, kterýž pak mezi sebou dělili. Stráž je arci přepadla a 14 jich do vězení odvedla. Soud ale vězel v pravé nesnázi, co s těmi bidáky počíti.

Květy 12. února 1842, s. 48.

Chudí v Angličanech našli novou výživu, dávají si totiž i zdravé zuby trhati a pak je prodávají. Co také se zuby, když není co kousat?

Květy 31. prosince 1842, s. 410.

Ve výběru ze starých českých vlasteneckých novin jsem narazil na zmínky o životních podmínkách v prvních desetiletích po skončení napoleonských válek a o počátcích britské industrializace. A mám dojem, že existence zámořských kolonií ani jedno příliš neovlivňovala. Důležité bylo vzdělání tehdejších inženýrů a rozvoj metalurgie, která nekončila někde u litiny, ale umožňovala už stavbu složitých strojů. Ty nastartovaly budoucí hospodářský zázrak, který pak vedl k rozšíření impéria, nad kterým slunce nezapadalo.

Ale dnes už našťastí víme, že imperialismus byl špatný a potomci lidí, kteří si nechávali trhat zuby, dlužní odškodné každému, kdo přijde z bývalých kolonií. **ZR (pokračování příště)**

man na bicyklu s předvídatelnou pointou. *Waydův elixír* je pak text, který mohl Svěráka a Smoljaka klidně inspirovat, když psali film *Jáchyme, hod' ho do stroje*. Jak si asi vzpomenete, i v tomto filmu vyjde ve finále najevo, že pan Koudelka vítězil v životě díky kondiciogramům, které byly omylem vypracovávány pro někoho jiného. Tento princip placebo v *Elixíru* představil i Wells.

Povídka-hříčka *Zneuznaný umělec* je pohříchu „jen“ kuchařská a Dunneovou knihou *Experiment s časem* se inspiroval příběh, kde dochází v poštovní schránce na vrátkách k zámeně dvou výtisků novin z 10. 11. 1931 a z 10. 11. 1971.

Čapkovsky pak vyzní poučení z *Troubení k poslednímu soudu*, jehož finále ocitují: „Když je něco sdostatek výjimečného a velkolepého, nikdo si toho ani nevšimne. Lidé si půjdou po svých, ať si třeba jeden vstane z mrtvých a ohlásí jim příchod království nebeského. Ať se jim zjeví samo království a celá je-

MAŠINY V ANGLIČANECH.

V Angličanech počítá se nyní k osmi tisícům párových mašin (Dampfmaschinen). Když se vezme, že v průměru všech každá působí sílu 180 lidí, vyplývá, že se tím uspoří lidské síly 1 milionu a 440 tisíc lidu. Také tolik se ještě lidské síly uspoří jinými mašinami. Krom všeobecného prospěchu, jež mašiny ty působí, uspořuje se tedy ke 8 milionům lidu, jenž před tím ty nejužší a nezdravé práce konali a nyní k něčemu jinému vynakládají se mohou.

Vlastenský zvěstovatel 30. července 1821, č. 31, s. 247.

PÁROSTROJE V ANGLIČANECH.

Nyní v království tom počítá se přes 15.000 párostrujů. Některé mají přenárannou sílu; ve hrabství Kornwallu ku př. jsou mnohé, jichž každého síla jest taková, jako síla 600 koní dohromady. Když se pro počet vezme, že jeden k druhému mají po síle s 25, tedy všech sil jest 375.000 koní. Uznává se, že síla jednoho koně rovná se síle pěti a půl člověka, t. j. co dva koňové utáhnou, k utáhnutí toho musilo by 11 lidu svou silou se namáhat; tedy Anglicko ve svých párních mašinách má sílu, jaká jest ve dvou milionech lidí. Nebo stroje ty uspořují Anglicku hmotnou práci dvou milionů lidí, kteří mohou cos užitečnějšího dělat, než jen tahat, nosit, zdvíhat a páčit. K tomu ještě jest připomenouti, že tím Anglicko může si také 375.000 koní uspořít. K výživě jednoho koně počítá se výnos ze dvou jiter půdy, tedy mohou Angličané si 750.000 jiter k obživě lidu obrátit, z nichž by jinak koně, kdyby mašin neměli, plodnost strávili.

Rozličnosti Pražských novin 27. září 1827, č. 74.

ho sláva, až je to oslní. Oni se nezmění. Dál se budou věnovat svému, právě tak jako se králci v kotcích budou starat jen o své krmení, byť by na sto kroků od nich páčila celá dělostřelecká baterie. Protože králci jsou prostě králci, ti se jen živí a rozmnožují, a lidé jsou jen lidé a mají své návyky, mravy a předsudky. Co je stvořilo, je bude soudit, co je zahubí, k tomu sice občas stočí zraky, podobně jako když králci zabloudí pohledem k otrásajícím se dělům, ale jinak se nenechají vyrušit ani od salátu, ani od svých samiček. “Je to jistě jen Wellsův názor, nicméně... Wellsovy povídky shromážděné v knize *Dědicové budoucnosti* vyšly původně časopisecky mezi lety 1887–1937.

Ivo Fencel

Dědicové budoucnosti. Sebrané povídky H. G. Wellse, svazek III. Překlad Zdeněk Beran a Vladimír Svoboda. Vydalo nakladatelství LEVYN. 2023. 384 stran.

<https://www.kosmas.cz/knihy/525372/dedicove-budoucnosti/>

Nestor české sci-fi ilustrace

Pravidelným čtenářům *Interkomu* nemusíme výtvarníka Miloslava Havlíčka nějak blíže představovat. Psalo se o něm několikrát v minulosti (č. 10–11/2013, 3/2015, 4–5/2015, 10–11/2018). Proč si jej dnes ale připomínáme je, že letos 15. července se dožívá 90 let. Možná je čas na jakési bilancování, ale on to tak nebere. I přes svůj vysoký věk se snaží neustále něco tvořit, aby se, jak sám říká, udržoval ve formě. Převážně to jsou kreslířské reakce na okolní podněty, vytvářené jen „do šuplíku“ nebo náhodně zakázky pro různé tiskoviny.

Mnozí pamětníci vzpomínají na jeho první ilustrace v *Sedmičce pionýrů* (1973–75), kde nejprve zhotovil kresby pro několik jednorázových povídek

s dobrodružnou tematikou a kratších sci-fi na pokračování pro několik čísel. Už tady bylo zřejmé, že se objevil nový, moderní ilustrátor, kterému nedělá žádnou potíž nakreslit doslova cokoliv, ale zvlášť fantastické světy jsou tím prostředím, v němž se pohybuje jako ryba ve vodě. Čtenáři a fandové této literatury zpozorněli, přesto však byli překvapeni v následném ročníku (1975–76) a dalších, kdy *Sedmička* změnila svůj formát na větší, a hlavně byla tištěna celobarevně na křídovém papíru. To byla voda na Havlíčkův mlýn fantazie a kreativity, kdy nemusel být omezen černobílým anebo ne příliš kvalitním tiskem. Se svojí akrylovou technikou, která nebyla u tehdejších ilustrátorů vůbec obvyklá, doslova atakoval stránky týdeníku a šokoval čtenáře svým americkým stylem a barevností. Ano, ilustrace připomínaly obálky a kresby z amerických a západních magazínů a týdeníků. Není divu, Havlíček měl z pozice výtvarného redaktora v *Zápisníku* celkem pravidelný přístup k těmto periodikům a dokázal vstřebat zákonitosti a vizualitu těchto ilustrací a přetvářet si je pro vlastní způsob výtvarného vyjádření. Paradoxem doby bylo, že převážná část těchto povídek a novel byla od sovětských autorů, což ale nesnižovalo jejich kvalitu, za kterou si stál redaktor (pozdější šéfredaktor) *Sedmičky* a současně jejich překladatel Josef Týč, který je rovněž vybíral a objevoval tak pro české fanoušky. Mimořádnou pozornost vyvolaly už první obrázky pro novelu *Ladoga se nehlásí* Jurije G. Tupicyna (1975–2011) a pro dvě povídky (*Srdce* a *Škeble*) našeho novináře, popularizátora vědy a autora SF Jaroslava Veise.

Týdenní porce Havlíčkových minisvětů pak pokračovala u novely *Hvězdná hora* zapomenutého ruského básníka Valerije J. Brjusova (1873–1924) a znamenala pro výtvarníka jediná ilustrací v tehdy ještě u nás nedefinovatelném žánru fantasy, připomínající obsahově i obrazně historický dobrodružný

román. Se vzpomínkou na tento počín pak novelu vydalo o desítky let později nakladatelství Nová vlna (2021), včetně Havlíčkových obrázků. Pak už následovala plejáda sovětských vědeckofantastických povídek, kde malíř uplatnil zejména znalost lidské figury spolu s technickými a kosmickými artefakty

ve vesmírném prostoru. Přes více než půl ročníku *Sedmičky* (1979–80) se táhl Guljakovského román *Doba mlhy*, který vycházel v úpravě na vystřiňování, takže se pak dal svázat do knižčky. Havlíček vyzdobil dílo třiceti barevnými i černobílými ilustracemi, které opět vzbudily pozornost čtenářů, ale ti si už pomalu zvykali na vysoký profesionální standard, který jim výtvarník poskytoval. Následné ro-

ky to potvrdily. S akrylovou SF tematikou se čtenáři mohli na stránkách týdeníku setkávat ještě dalších deset let.

Podobně laděné ilustrace však Havlíček dodával i jiným dětským periodikům (*ABC*, *Ohníček*, *Pionýr*, *Pionýrská stezka*) a vědeckofantastický námět byl přítomen i tady. Navíc se tu jeho díla objevovala i na titulních stranách. Pro pět ročníků (1986–91) školního časopisu *Ogoňok*, určeného k výuce ruštiny, nakreslil pět komiksů podle sci-fi povídek sovětských autorů – *Prodáváč vzduchu*, *Plutonie*, *Dlouhá pouť*, *Konec Atlantidy* a *Dobrodružství Lana a Pouna*. Pro angličtináře pak v *R+R* na námět A. C. Clarka seriál *Prázdniny na Měsíci* (1991–92).

Stál také u zrodu našeho prvního SF magazínu *Svět fantastiky* (1989–90) a v porevolučních letech namaloval několik obálek pro sci-fi romány I. Asimova, A. C. Clarka, S. G. Weinbauma a dalších, včetně tří bondovek od Iana Fleminga.

Jako vůbec první výtvarník u nás kvantitativně vizualizoval létající talíře (UFO) k sérii článků dr. Josefa Götze a Václava Tikovského, uveřejněných v časopisu *Letectví a kosmonautika* (1965–66), nebo v obdobné sérii Josefa Fleissiga pro *Zápisník* (1965, 1969). Tyto černobílé kolážové montáže, vycházející částečně z fotografií, navozovaly autentický reálný dojem. S kosmickou a sci-fi tematikou Havlíčkových ilustrací se mohli čtenáři setkávat nejen v jeho domovském *Zápisníku*, ale i *AZ* magazínu, *Radaru* nebo *Interpress* magazínu. Významného ocenění se mu dostalo v roce 2014 od československého sci-fi fandumu, kdy získal *Cenu za dlouholetou práci pro SF* od Akademie science fiction, fantasy a hororu.

K devadesátinám Miloslava Havlíčka připravuje autor tohoto textu jeho monografii, která by měla vyjít na podzim v nakladatelství Toužimský & Moravec. Zájemci z řad scifistů budou mít možnost si ji přímo zakoupit u Zdeňka Rampase. **Milan Krejčí**

Richard Klíčník: Jak chutnal čaj

„Marie, pamatuješ si ještě vůbec, jak chutnal normální čaj?“

„Zase začínáš, Josefe? Jednou kvůli těm řečem špatně skončíš.“

„Ale neskončím, neskončím, Maruško, protože tihle ti ani neví, co to čaj je. Tak schválně, kdys ho měla naposledy, co? Kolik je to let? Patnáct, osmnáct, dvacet? Když jsme se spolu chodívali superlepídem přikurtovat k bráně továrny na elektromobily, nosíval jsem ho v termosce. Čínskej. Pu-erh. Pokaždý. Jenže to už je pětatřicet let, Maruško.“

„Tenkrát svět sice už dávno nebyl v pořádku, ale my dva jsme si to přece uměli udělat hezký, Josefe. A vážně bys to ale neměl říkat. Víš, že mají mikrofony všude.“

„Vím. Ale teď jde třeba elektrika jen do okruhů životní podpory.“

„To se ti musí nechat, Josefe, ty vždycky víš, jak to přesně je. Jak já bych někdy chtěla mít tu tvou neochvějnou jistotu.“

„Ale no tak, Maruško, vždyť víš, že mám pravdu. Venku je takové počasí, že kolektory nemůžou fungovat. Je tam účinná deka. Vítr taky žádný.“

„Pravdu, pravdu. Pořád mít pravdu! Josefe, já jsem žena, já mám pocity, chápeš to?“

„Chápu. Však mi to opakuješ pětatřicet let, co jsme spolu. A co na to říkáš já?“

„Říkáš, že je to v pořádku. Já vím. Ale nemyslíš to tak. Nebo myslíš a uvnitř si k tomu myslíš ještě něco jiného.“

„Jo, holka zlatá, jenže to je jediná možnost, jak to celý dneska přežít. A to nemyslím nijak zle vůči tobě. Tebe miluju ze všeho nejvíc na celým tomhle chromým světě.“

„Já ti to věřím. A pamatuju.“

„Na co?“

„Jak chutnal ten čaj, přece. A taky si pamatuju, jak smrdělo to lepidlo, a ještě víc si pamatuju, jak smrdělo spálený železo, když nás odřezávali od brány, Josefe. Co to tehdy bylo za rok?“

„Jen se nedělej, moc dobře víš, že to bylo v dubnu roku 2048. Bylo ti šestadvacet a bylas k uzoufání nádherná. I s tou popálenou rukou. S tou možná ještě víc. A pamatuješ si to nejen proto, že jsme protestovali za konec výroby před rokem 2050.“

„Připravte se na zprávy ve dvacet hodin.“

„Ale jo pořád. Marie, já tohle nenávidím. Když si můžeš upomínku zapnout sama, je to v pořádku, ale když ti ji domů nacpou ti ze shora... Za tohle jsme přece v mládí nebojovali.“

„Josefe, já tě chápu, ale vážně bys tohle neměl říkat nahlas, když jsou zapnuté už i komunikační okruhy.“

„Mařenko – to je automat, ty se pořád bojíš naprosto...“

„Pssst... Už to začíná, projektor už svítí, plň povinnost, dívej se!“

„*Vůdce Církve pro planetu příštím generacím dnes vystoupil s projevem ke druhému výročí Konečné zelené revoluce. Přivítaly ho tisíce nadšených bratrů a sester environmentalistů, kteří se mohli osobně setkat s naším spasitelem. Jsem velice nadšený z pokroků, jichž jsme od konce degenerované a agresivní technokratické společnosti dosáhli. Zemi už zanedlouho*

definitivně zbavíme všeho nečistého, abychom jí pomohli najít ztracenou rovnováhu. Zajisté, jsou to těžké časy, ale celosvětová revoluce ukázala, že lidstvo, byť jeho menší, ale právě rozhodující část, konečně dospělo a dožrálo. Vyměnili jsme svoje pohodlí za dobro pro celou Zemi. Zvrátili jsme úchylné kolo dějin, jež pod vedením hamizných rukou od průmyslové revoluce válcovalo nemilosrdně celou naši drahou planetu. Teď nastal čas obrození. Teď nastal čas zacelování a hojení...“

„A masových hrobů! Kdyby to šlo aspoň vypnout, sráč jeden.“

„Josefe!“

„Ty se na to můžeš dívat? Zrovna ty? Copak se to dá poslouchat?“

„Tiše, lásko, nebo si pro nás přijdou...“

„No a co, Marie? Tak přijdou, mně je to jedno, já už toho mám dost, vždyť tohle je k nežítí. A podívej se na něj! Jen se na něj podívej, jak mu svatouškovsky září oči! Vždyť on snad vážně věří tomu, co říká, vždyť tohle snad ani není možný!“

„Josefe...“

„Tak já ti něco povím, takhle to být nemělo. Všechno se to přece dařilo poměrně dobře. Svůj díl práce jsme odváděli. Lidi šli do sebe, snažili se. Celý se to přece zlepšovalo. Byli jsme u toho, padesátý léta to přece zlomily! Země třetího světa začínaly chápat, o co jde...“

„Jenže vymřeli orangutani. A velryby. Nosorožci. Čajovník, kukuřice. Tolik druhů...“

„Marie, nepřeháněj to zase! Za to ale přece mohly předchozí generace. Nebyla to naše vina.“

„Byla, nebyla, nestačilo to. Nestačilo. Církev pro planetu příštím generacím byl správný krok. Jediný možný. Sám jsi to říkal, tak se nedělej. Sám jsi mi to vysvětloval celé měsíce. Že lidstvo ztratilo schopnost rozumět informacím, že tvrdá data, která ukazují, že tímhle tempem planetu zničíme do dvou set let, nikomu nic neříkají. Ale že lidstvo může uvěřit. Že lidstvo musí uvěřit a že je to jediná cesta...“

„Tak tohle bolí. Tohle fakt bolí, Marie. Je zajímavý, že zrovna tohle si pamatuješ prakticky slovo od slova.“

„A jak bych nepamatovala. Vždycky, když jsi tohle hlásal, vypadal jsi sám jako spa.“

„Neříkej to! Už ani slovo, Marie.“

„Oba víme, jak to je.“

„To ale neznamená, že se člověk nemůže posunout v názorech.“

„Přiznat, že neměl pravdu?“

„Tak to prrr, miláčku, tak to prrr! Já pravdu měl!“

„Ty ji máš přece vždycky!“

„Zase začínáš, zase začínáš, Maruško?“

„A kdo to byl? Kdo říkal, že svět potřebuje mesiáše? Já snad?“

„To nepopírám. Svět potřeboval mesiáše. Ale nepotřeboval tuhle zrůdu, která je schopná úplně všeho!“

„Tak jestli teď poslouchají, je to konec, Josefe, tohle je rouhání a ty víc, co tě čeká!“

„A že bys mě šla rovnou udat, co říkáš? Že bys jim to ohlásila, ne? Já už toho mám po krk!“

„Jen se nedělej, Josífkou. Jen se nedělej...“

„Jak to myslíš, Marie?“

„Někde hluboko uvnitř jsi to takhle chtěl.“

„To přece nemyslíš vážně...“

„Ale myslím, všechno jsou to tvoje myšlenky, nápady.“

„To byly metafory, Marie, metafory! Myslíš, že bych zrovna já chtěl, aby pětadevadesát procent lidí na Zemi natáhlo bačkory? Copak jsem nějaká bestie?“

„To nejsi, Josefe. Kdybys byl, tak si tě nevezmu. Víím, že máš čisté srdce. Ale kdybys chtěl, tak ti kteroukoli z tvých tirád o přeplněné planetě klidně můžu celou přerectovat a určitě bych nebyla sama. Víš, že si pamatuju všechno. Úplně všechno.“

„I chuť čaje, já víím. Sakra.“

„A taky se nebojím o sebe. Za svoje hříchy určitě zasluhuju trest, ale o tebe mám starost. Právě kvůli tvému čistému srdci, Josefe.“

„A co by se mi tak asi mohlo stát horšího, než tu bejt zavřenej v týhle cele.“

„V cele, kde máme pohodlí, teplo a co jíst, na to nezapomeň.“

„V cele, kde se nedá žít. Nebo tobě to přijde jako život, Marie?“

„Jsme tu v bezpečí.“

„Ale tohle přece není život! Sledovat na projektostěně, co se děje venku...“

„A nemoc do ničeho mluvit, že ano? To je to, co ti tu vadí nejvíc, příznej si to.“

„Nepřiznám. Jiné věci mi vadí podstatně víc.“

„Já víím.“

***

„Marie, nemlč pořád.“

„A co mám pořád asi říkat?“

„Něco.“

„Pamatuješ si ten večer, kdy se mesiáš poprvé objevil na pódiu před kamerami?“

„Musíš vytahovat tohle?“

„Chtěl jsi, abych o něčem mluvila. A tohle byl jeden z nejhezčích dnů v mém životě. V našem životě.“

„Je dost dobře možné, že jsem si to vážně taky myslel.“

„Byl. Jak v té bílé říze zářil, jak se vůbec nebál.“

„Však se na to snad připravoval od narození. Bylo mu osm a půl a s tím, jaký obrat to vzalo v Číně, byl nejvyšší čas.“

„Vážně si někdy nemůžeš dovolit normální lidské emoce, Josífkou? Projevit trochu citu? Možná že zrovna tohle je tvoje celá potíž. Hlásat o novém náboženství, ale hluboko uvnitř být cynik nejhrubšího zrna!“

„Tohle už snad máme za sebou a máš mě ráda takového, jaký jsem...“

„Ale ty můj chudáčku oploštělý! Ukápla ti slza! Nemysli si, já to viděla, vždyť jsem stála hned vedle tebe!“

„To bylo z těch reflektorů tam. Jeden mi svítil přímo do oka.“

„Tak určitě. A že ukápla zrovna ve chvíli, kdy domluvil!“

„To tam přece brečeli skoro všichni! Davová psychóza, přesně tak, jak to mělo být! Damián to přece zvládl na jedničku. Takový virál církev do té doby neměla. Vždyť si vzpomeň...“

„Já víím. Milion dvě stě tisíc konvertitů z celého světa do čtyřiaadvaceti hodin.“

„Myslím, že pak už to nešlo zastavit.“

***

„Zítřka bude mít vůdce narozeniny.“

„Já víím, Marie. Pětatřicet. Jak bych na to mohl zapomenout?“

„Stejně to byla hezká tradice, ty stromečky.“

„Tak teď ses musela zbláznit ty, Marie, ne? Holka, v létě ti sice bylo dvaadesát, ale přece nezačneš senilnět? Stromeček! Uříznout! Zabit! Jak ty jsi vyváděla, že si ho vaši nedokázali odpustit, když jsi byla malá! Aspoň jsi to říkala, jak byli zpátečníci a jak nechápali environmentální potřeby. A teď, na starý kolena, bys chtěla stromek?“

„Někdy dokážeš být vážně k nesnesení, Josefe. Prostě se mi nějak zastesklo.“

„Jo. A po stromku to asi nebude, co?“

„Pssst.“

„No jo. Však mně taky není do zpěvu. Myslíš, že je to naše vina?“

„A koho jiného?“

„Ale vždyť to může být v genech. Dodneška nevíme, co za genetický koktejl to vlastně celé bylo. *Člověk příští*. Taková blbost. Jak jsme se do toho projektu tenkrát mohli nechat navězt?“

„Přirozeně to nešlo, to víš sám dobře.“

„Jo, ne že bysme se nesnažili. Ach jo.“

„Ty toho lituješ, Josefe?“

„Lituju, Marie.“

„Toho, že jsme tu zavření?“

„Toho asi nejmiň. Ten komplex jsem zasel já. Bylo to výchovou. Žádný geny.“

„A nebo geny správně namíchané s výchovou, Josefe?“

„Víš, že jsem tohle nechtěl, Marie, ty to víš.“

„A taky by ses zabil, kdyby to tu šlo. Ale vlastně nezabil, protože bys mě tu samotnou nenechal. Já víím, Josefe.“

„Ale proč?“

„Proč první mesiáš zemřel na kříži a náš syn dal ve třiatřiceti všem členům tebou vybudované církve napít „svě krve“, zemité jako nejtemnější pu-erh, a pak vypustil ten virus, aniž by se s tebou poradil? To nevím. To nevím, Josefe.“

.....

Odposlechnuto v rodině filosofa

Tati, existenciální úzkost dusí mou schopnost prožívat bytí. – Přečti si Kierkegaard. – Ale mně jsou čtyři. – Tak Nietzscheho!

FB

Emancipace má ženám umožnit, aby žily, jak chtějí. Ale existuje-li feminismus, který se ženám snaží vysvětlit, jak se mají cítit či co mají chtít, je na čase se od něj emancipovat.

Tereza Matějčková

Když umírají velcí muži

Zrovna jsem četl poslední knihu Martina Amise *Inside Story*, když mi napsal jeden kamarád, že ve věku 89 let zemřel Cormac McCarthy. Sám jsem mu poslal zprávu jen o den dříve, že Silvio Berlusconi zemřel ve věku 86 let, a pár dní předtím, že ve vězeňské cele našli mrtvého Theodora Kaczynského; bylo mu 81 let. To, že lidé umírají, nikoho nepřekvapí. To, že umírají i slavní lidé, se zdá být nevyhnutelné. Přesto mě to překvapilo.

Tito tři muži spolu v podstatě nemají spolu co dočinění, ale přesto se můžeme pokusit najít společného jmenovatele. Zemřeli po osmdesátce, Berlusconi a Kaczynski (a pravděpodobně i McCarthy) zastávali pravicové politické názory a McCarthy i Kaczynski byli Američané. Morální zásady Kaczynského i Berlusconiho byly pochybné, přestože se od sebe lišily. Kaczynského vlastnoručně vyrobené bomby zranily 23 osob a tři zabily. Téměř celou jeho politickou kariéru Berlusconiho pronásledoval jeden skandál za druhým, ať už finanční nebo sexuální; ale pokud vím, nikdy nikoho nezabil. Berlusconi byl politik, McCarthy spisovatel, Kaczynski matematik (mimo jiné). Všichni to byli významní muži, jejichž odkaz jen tak nezmizí. Woody Allen kdysi řekl: „Nechci, abych se stal nesmrtelným díky své práci; chci dosáhnout nesmrtelnosti tím, že nezemřu.“ To se nepodařilo ani McCarthy, Berlusconi nebo Kaczynskému; ale zatím to nedokázal žádný člověk. Dokázali se však zapsat do dějin. Je pravděpodobné, že další Cormac McCarthy se už nikdy nenarodí, ale zato bude spousta nových Tedů Kaczynských a Silviů Berlusconiů. Existují tedy dvě cesty, které odrážejí charakter daného jedince: někdo dokáže být naprosto jedinečný a jiný mít nespočet napodobitelů.

***

Martin Amis o knize *Inside Story* tvrdí, že jde o román. Píše se to přímo na přebalu. Dokonce i samotný Amis svým způsobem čtenářům sděluje, že čtou román. Jenže lže, žádný román to není. Ve skutečnosti tam nejsou žádné postavy ani zápletky. Kniha obsahuje poznámky o umění psát, rozborů básní a poněkud plytkou, doprostřed vtěsnanou povídkou. Dokonce tu najdete i rejstřík. V případě *Inside Story* se jedná o memoáry, které lze převážně označit za literaturu faktu s prvky autofikce a metafikce; to vše proto, aby se jednalo o memoáry opatřené hvězdičkou. Naprostá většina knihy se podle všeho inspiruje skutečnými událostmi. Jedinou smyšlenou postavou je Phoebe Phelpsová, Amisova fiktivní přítelkyně, která je buď částečně, nebo úplně vymyšlená.

Převážná část knihy se zabývá třemi osobnostmi, které zásadně ovlivnily Amisův život: spisovatelem Saulem Bellowem, básníkem Phillipem Larkinem a esejistou Christopherem Hitchensem. Amis, jehož otcem byl slavný anglický spisovatel Kingsley, chápal Bellowa a Larkina jako své literární otce. Na druhou stranu, Hitchens byl Amisův osobní přítel. Šlo o vrstevníky, kteří se seznámili v časopise *New Statesman* a navázali přátelství trvajícím celý jejich život. V knize najdete spoustu intimních historek, jako třeba když Amis popisuje návštěvu Jeruzaléma s Bellowem, jak byl spolu s Phoebe Phelpsou na divokém večírku a ona ho celý proflirovala se sexuálně frustr-

vaným Larkinem, nebo ony desítky společných obědů s „Hitchem“, na kterých pili alkohol a debatovali o politice a sexu.

V konečném důsledku *Inside Story* není knihou o životě. Amis sám přiznává, že pracoval na memoárech s názvem *Life: A Novel*, ale že kvůli ztrátě sebedůvěry svůj koncept o 100 000 slovech nakonec opustil. Není jasné, kolik z *Life* se dostalo do *Inside Story*; na druhou stranu je zřejmé, že se *Inside Story* zabývá spíše cílem života než samotnou cestou. Amis sice popisuje svá přátelství, ale ve skutečnosti se spíše zabývá jejich koncem, který byl způsoben nikoli hádkami a neshodami, nýbrž rakovinou, nemocí a smrtí. Bellow podlehl demenci ve věku 89 let, kdy se o něj starala jeho pátá žena. Amis trýznivým způsobem popisuje své poslední návštěvy u Bellowa, během nichž nositel Nobelovy ceny neustále dokolečka sledoval film *Piráti z Karibiku*. Phillip Larkin zemřel mnohem dříve, ve věku 63 let na rakovinu a víc si vytrpěl. Dokonce ani básník, který tak často přemítal o konci života, nevěděl, jak se k němu nakonec správně postavit.

Ústřední postavou je Hitchens, který měl k Amisovi nejbližší a jehož konec byl v podstatě velmi veřejný. Hitchensovi, který hodně pil a kouřil (podle svého odhadu vykouřil až 15 000 cigaret ročně), byla v roce 2010 diagnostikována rakovina jícnu a on pak zasvětil svůj sloupek ve *Vanity Fair* statečnému a racionálnímu popisu své nemoci. Zemřel o 19 měsíců později ve věku 62 let. Kapitoly *Inside Story*, které popisují Amisovy návštěvy jeho dávného přítele v texaské nemocnici, jsou zařazené na konci knihy a patří k těm nejsmutnějším, ale také k nejdolejšími. Pevné a hluboké přátelství mezi muži se v literatuře objevuje jen zřídkakdy. Jako jeden z příkladů lze uvést i Bellowův poslední román *Ravelstein*. „Nebe mého přátelství s Hitchem bylo bez mráčků. Naše láska se nesla ve znamení neustálého května,“ řekl Amis, a tak to zůstalo až do samotného konce. Ti dva se sice hádali, ale jen v tisku, kvůli tématům jako stalinismus a americká intervence v Iráku, jinak bylo jejich přátelství nezničitelné. Je hořkou ironií osudu, že Amis také zemřel na rakovinu jícnu (stejně jako Larkin), a to v květnu 2023 ve věku 73 let.

***

Když jsem dostal zprávu pro svého přítele, právě jsem četl několik závěrečných kapitol *Inside Story*. Od McCarthyho jsem sice nečetl, ale znal jsem jeho pověst vynikajícího pozorovatele krví nasáklého amerického Západu a kronikáře maskulinity a násilí a vážil jsem si jí. Přejde mi škoda, že důvodem, proč se vracíme k určitému dílu, je smrt autora. Přestože mě Amis během jeho života minul, s velkou chutí jsem si přečetl jeho očividně obsahově nedokonalou a nesourodou poslední knihu. Když jsem pár dní poté, co jsem viděl jeho nekrolog, zašel do několika místních knihkupectví, abych si koupil některé z jeho děl, našel jsem v oddělení beletrie na policích označených písmenem „A“ jen prázdná místa. Dokonce i na Amazonu bylo vyprodáno, takže jsem musel jeho hlavní práce narychlo objednat v jednom obskurním internetovém obchodě. S McCarthyem to bylo v podstatě stejné. Objednal jsem si romány *Tahle země není pro starý*

(No Country For Old Men) a postapokalyptickou *Cestu* (The Road). Tentokrát to bylo jednodušší, protože McCarthy byl mnohem úspěšnější spisovatel. U své streamovací služby jsem si objednal jejich filmové adaptace. V tom spočívá hlavní výhoda, když jste autor: žijete dál, i když zemřete, a to skrze svá slova a věty na lidských políčkách, které o vás vypovídají víc než pouhé obrazy. Sám Amis vzpomíná, že po Bellowově pohřbu předčítali blízcí a přátelé z jeho novel a že se jim podařilo dostatečně věrně napodobit večer strávený se Saulem. McCarthyho nesmrtelnost je tedy zajištěna. Jen zřídka poskytoval rozhovory, nepořádal autogramiády a povětšinou byl samotářem, ale jeho myšlenkový odkaz je zaštitěn jeho talentem a vizí. Patřil k (poslední?) velké generaci amerických spisovatelů, jakými byli Roth, Didionová, Updike, Morrisonová; všichni již bohužel odešli. Jsou tu spisovatelé, jako například DeLillo, Pynchon a snad i Joyce Carol Oatesová, kteří tu pochoďen nesou dál, ale nemají ji komu předat. Zemřela další legenda.

A co říci o Berlusconi a Kaczynském? Jejich odkaz je mnohem děsivější. Kaczynského pověst v posledních letech znepokojivě roste. Stále větší počet lidí čte jeho manifest, v němž nastínil svou ideologii, která ho nejprve přiměla žít v izolované chatě kdesi v Montaně a poté vyrábět stále důmyslnější výbušniny a rozpoutat soustavné teroristické útoky proti všem, které považoval za ztělesnění průmyslové společnosti. Svou obratnou kritikou technologií si získal sympatizanty na levé i pravé straně politického spektra. Jeho průkopnický ekoterorismus se zdá být předzvěstí budoucnosti. Dokud budou chytré telefony a propaganda dohánět lidi k duševním chorobám, není od věci předpokládat, že se z lidí, kteří dnes hází plechovky polévek, stanou zítra bombovní atentátníci. Kaczynski tak může sloužit jako věrohodný vzor. Jediné, co nám zbývá, je doufat, že nikdy nebudou tak úspěšní jako on, protože jim chybí jeho odhodlání a IQ 167.

Berlusconioho vliv na politiku se již projevil; stal se tvůrcem současné formy populismu, absurdního a postmoderního, který dnes představuje vzor pro většinu evropské politiky. To je rozhodně smíšený odkaz. Zatímco se tisk bezprostředně po jeho smrti soustředil především na bunga-bunga párty a pikantní historiky, Berlusconiho odkaz není vhodné snižít na prosté karikování jeho dionýzovské osobnosti a plastickými operacemi vyumělkovaného obličje. Byl protřelým obchodníkem, vybuodoval impozantní mediální impérium a necelé tři měsíce po založení své politické strany vyhrál volby v roce 1994. Italský poválečný politický systém ničili korupční skandály a hrozilo, že se k moci dostane postkomunistická aliance. Berlusconi tomu učinil přítrž, bojoval proti levicovým silám, liberalizoval italskou ekonomiku a vytvořil silnou obrannou a zahraniční politiku. Stal se nejdéle sloužícím premiérem v moderních dějinách Itálie, a to ve třech funkčních obdobích, která na sebe vzájemně nenavazovala. Je málo pravděpodobné, že by Berlusconiho populistický politický styl v dohledné době zmizel; právě naopak, došlo k jeho normalizaci. Pokud se ho chopí nesprávní lidé, může se z něj vyklubat nebezpečný nástroj, což je rozhodně ambivalentní dědictví. Berlusconi a Boris Johnson dokázali mistrně sehrát politickou dvojroli krále a klauna. Měli spoustu chyb, dokonce tolik, že jimi své nepřátele uváděli do stavu permanentní nepřičetnosti, ale hájili zájmy středních vrstev proti socialistickým nepřítelům a zasazovali se o skutečnou demokracii v době vlády oligarchů. Zůstává otázkou, zda Berlusconiho nástupci podědí jeho politickou prozíravost a instinkty, nebo zda se chopí jen těch nejhorších stránek jeho osobnosti.

Pochybuji, že ještě někdy dojde k propojení trojlístku Kaczynski, Berlusconi a McCarthy. Jejich blízká úmrtí se stanou pouhým historickým detailem, ale přesto je na této náhodě a na tom, co to znamená pro naši budoucnost, něco děsivého.

Petr Svoreň, jr.

Kulturní válka

Nápad přepisovat knihy věhlasných autorů, populárních klasiků, aby byli současní čtenáři ochráněni před kulturními, etnickými a genderovými stereotypy, které mohou být urážlivé, je součástí kulturní války. Ta se vede na mnoha frontách.

Progresivním aktivistům se občas podaří zničit sochy nějakého otrokáře anebo generála, co bojoval na špatné straně, anebo docílit vyhazovu učitelů, kteří vykládají historii po staru anebo po pravdě. Rozhodující kulturní bitvou by si ale zasloužila být bitva o knihy. Rozhodně.

Pod palbou kritiky se octla britská nakladatelství, jež se rozhodla přepisovat Roalda Dahla a Agathu Christie. Proti cenzurování Dahla se ohradil třeba Salman Rushdie, podle kterého by se měli správci Dahlova odkazu stydět.

A Dahla odmítají přepisovat nakladatelé evropští a američtí s tím, že změny přinášejí nevíтанé oslabení původní síly textů. Britští přepisovači po kritice oznámili kompromis: Díla budou prodávat v obou verzích a bude na čtenáři, zda sáhne po urážlivém originálu anebo po korektním falsu.

Informace ze zemí, kde zuří kulturní, rasová či genderová válka, u nás zatím provází ťukání na čelo. Není ale vyloučeno, že co

dnes vnímáme jako absurdní kuriozity, nepředstavuje trend. Je-li to trend, je dobré ho nepodceňovat, mít se na pozoru.

Pokusy převyprávět historii tak, aby nebyla ostudná, aby tím, co kdysi bylo normální, netrpěli ťtlocitní současníci, není způsob, jak se s minulostí vyrovnat. Je to laciný způsob, jak se z minulosti vylhat.

Progresivní aktivisté, kteří si oškliví rasistickou, koloniální minulost bílého Západu, mají možnost konfrontovat současné imperiální elity, vyčítat jim dnešní vykořisťování rozvojového světa, novodobou otrockou práci, dnešní drancování zdrojů v zemích, kde jim jdou na ruku zkorumpované vlády. Přepisovat historii je jako zametat stopy.

Současná kulturní válka je válkou hybridní. Je to mix idealismu, fanatismu, pokrytectví, nevdělanosti a nevkusu. Je to válka občanská, kdy společnost je sama sobě nepřitelem, aniž by přesně věděla, co chce porazit a jak má vypadat vítězství.

Kulturní válka je z principu nekulturní, jde přes mrtvolu. Je to válka sebevražedná, jejíž obětí se stane kultura. Okřikovat kulturní válečníky, že kultuře prospívá mír, že mezi zbraněmi mlčí múzy, je pověstným házením hrachu na zed'. Platí ale totéž, co u blbosti: Vyhrát nelze, ale je nezbytné bojovat.

Ivan Hoffman / ČRo Plus

Tim Pratt: Dveře spánku

Je rozdíl mezi tím chovat se eticky a chovat se jako idiot.

Zax Delatree

Po téhle knize jsem (z hromádky jiných) sáhnul vlastně omylem, pamatoval jsem si, že autor stejného příjmení na mě kdysi (pár měsíců potom, co na ulicích lomozily sovětské tanky) zapůsobil povídkou v Sedmičce. Legie.info mě však brzy poučila, že povídka *Návštěva v zoologické zahradě* napsal Theodore Pratt, již šedesát let nežijící klasik americké SF, a že tato povídka je dokonce jediné jeho dílo publikované česky. (Pak tu byl ještě Murray Fletcher Pratt, ten už také nežije, zemřel shodou okolností ve stejném roce, kdy se já narodil, a také známe jen jednu jeho povídku ve sbírce *Čaroplavci*. Mám dojem, že jsme o té sbírce mluvili na Fantastico, a to, že ji přeložil Richard Podaný, mě brzy přiměje, abych si jejím přečtením osvěžil paměť.)

Ale k třetímu Prattovi, ten se narodil v roce 1976, poprvé publikoval před dvaceti roky a od té doby napsal přes dvacet knih a dnes pracuje jako vedoucí redaktor časopisu Locus. Na rozdíl od jeho eponymních předchůdců známe díky Martinu Šustovi tři jeho povídky *Malí bohové*, *Neuskutečnitelné sny* a *Stříbrný okraj*, ale *Dveře spánku* jsou jeho prvním česky nebo slovensky vydaným románem. Triton zřejmě z opatrnosti neuvedl, že jde o první díl série *Deníky Zaxona Delatree* (nevím kolikadílné), ale na Amazonu je již k dostání dil druhý *Vězení spánku*.

Kniha má kořeny na autorově Patreonu, kde každý měsíc uveřejňoval povídky. Ty o Zaxovi pak použil jako stavební kameny románu, i když nejspíše ve značně pozměněné podobě.

Nechci prozrazovat více než nakladatelská anotace: *Pokaždé, když Zax usne, probudí se do jiné reality na jiném světě. Nemůže si zvolit cíl a nikdy neví, co uvidí, když otevře oči. Někdy se probudí v technologické utopii, jindy ve vybombardovaných troskách zhroutilé civilizace nebo uprostřed bitevní věry...*

Pratt se poměrně obratně vyhnul dnešnímu společenskému požadavku na explicitní výchovu čtenáře. Jeho hrdina (Zaxony Dyad Euphony Delatree, jméno, příjmení, přezdívka a sférové jméno) je sice „člověk“, ale nejspíše nepochází ze Země, a pokud ano, tak z daleké budoucnosti, kdy tato ovládá velkou část Galaxie přetvořenou (a asi ne jen přemlouváním a dobrým příkladem) v Hájemství Sfér a Harmonií. Jeho hrdina zde působí jako sociální pracovník, mediátor konfliktů, smiřovač roze-

pří. To mu na jeho bludné pouti mnohovesmírem dává alespoň nějaký smysl života: snaží se, pokud je to možné, pomáhat bytostem, mezi kterými se zjeví a které, jakmile podlehne únavě a usne, už nikdy neuvidí. Na druhé straně tímto způsobem může pomoci nějakých rychlých uspávacel uniknout řadě nebezpečí na nepřátelských či obtížně obyvatelných světech. Navíc s sebou může mezi vesmíry strhnout i někoho dalšího, komu třeba hrozí nebezpečí a naděje, že se dostane do lepšího světa, je pro něho lákavější než krutá jistota místa, kde zrovna přebývá. Díky tomu má Zaxony i nějaké vztahy trvající déle než jeden den, občas se k němu přidávají utečenci, ale nevděk světem vládne, jen málokdo s ním chce sdílet jeho osud trvale.

Popis různých světů, ve kterých se Zax ocitá, patří k nejsilnějším stránkám knihy, občas poleví ve vážnosti, jako při líčení světa, kde nebem poletují gigantické bubliny obývané pouze lidmi, kteří dokonale sdílejí své hodnoty a předsudky: ... *ocitli jsme se v bublině, v níž žili lidé, kteří jezdili na elektrických skútrech a pili pivo z minipivovarů, měli složitě tvarované vousy a zastávali světónázor úcty a laskavosti. Všichni měli komplikovaná elektronická média a prostředky zábavy, které byly vytvořeny v jiné bublině, jejíž obyvatelé podporovali dětskou práci. Připadalo mi, že tahle kombinace představuje určitý protiklad, ale Zax mi vysvětlil, že lidé v ostatních bublinách nejsou vlastně lidmi, alespoň ne z pohledu obyvatel bubliny, v níž jsme se vyskytli.*

Naopak k těm slabším patří dějová linka, alespoň u tohoto (prvního) dílu. Ta se točí kolem toho, že Zax příliš nedodržuje zásadu ze záhlaví našeho textu a trpělivě pro dobrotu chodí žebrotou, vlastně před protivníky utíká do jiných vesmírů. A o smyslu jeho putování se dovíme v dalších

dílech, doufám, že nám je Triton brzy nabídne.

Zdeněk Rampas

Tim Pratt: *Dveře spánku*, Triton, Praha 2023, přeložil Zdeněk Uherčík, 288 str., 349 Kč

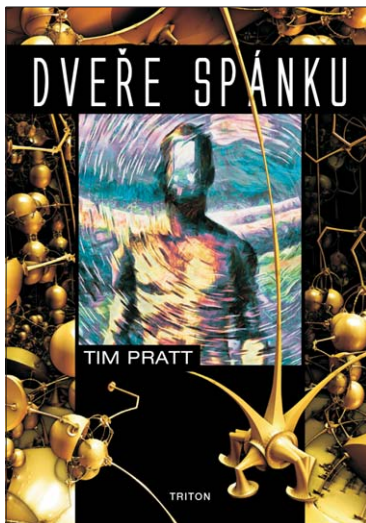
Něco dalšího o Timu Prattovi zde:

paulsemel.com/exclusive-interview-the-wrong-stars-author-tim-pratt/

Odposlechnuto

Někdo by mohl začít šířit, že proti vdechnutí rozptýleného prachu z ochuzeného uranu, který sem vane z Ukrajiny, by pomohlo nošení roušek a respirátorů. Ať se ty role pěkně protočí.

Vlád'a Krupa

Vilma Kadlečková – život po Myceliu

Vilma Kadlečková dokončila ságu Mycelium. Je to už rok, kdy vyšel závěrečný díl a osudy všech hrdinů se završily. Za Prog-ram apokalypsy také letos získala žánrovou cenu Magnesia Litera za sci-fi a fantasy. Co bude dál? A bude vůbec něco dál?

Co dělá autorka, když konečně dopíše poslední díl ságy, se kterou trávila tolik času spoustu let?

Je to trochu jako po rozchodu; všech pět fází truchlení! Na jednu stranu jsem samozřejmě byla ráda – na tu knihu se čekalo, dopisovala jsem ji ve stresu, prošvihla jsem snad deset termínů. A k tomu jsem celou dobu trnula, jestli závěr tak kolosálního příběhu vůbec dokážu dát dohromady; takže když jsem konečně propojila poslední scény a všechno zapadlo, byla to obrovská úleva. Zároveň mi to ale taky bylo líto. Trvalo bez nadsázky několik měsíců, než mi doopravdy došlo, že *Mycelium* už není a že se svým milovaným Lucasem Hildebrandtem nadále nežiju v jedné hlavě. Nakonec mi nejvíc pomohlo, že se hned po dopsání osmého dílu začalo připravovat nové vázané vydání s bonusovými materiály: do třetího dílu bylo potřeba sepsat *Mycelipedii* (čili výkladový slovník reálií), takže jsem ten svět nemusela opustit hned a měla jsem čas se od něj šetrně odpoutat.

Ale díl s *Mycelipedii* už také vyšel, a pak byl doopravdy konec. Co dělá autor, když ho tohle potká?

Takhle zenové to nebylo, prázdnota se nekonala. Když jsem oznámila, že je *Mycelium* hotové, všimli si toho také editoři antologií, takže jsem začala dostávat nabídky na účast v různých projektech. Něco z těchto kratších věcí už vyšlo (letos povídky ve dvou antologiích – *Jiný kraj a Hlubiny města*), další se připravují. Zrovna teď dopisují novelu, která se odehrává ve světě *Mycelia*, ovšem o šedesát let dřív. Další povídka do jiné antologie už čeká ve frontě.

Co čtenářské reakce? Sledujete je? Zajímá vás, co se píše třeba na Databázi knih?

Ne. Naprosto záměrně se na komentáře ke svým knihám nedívám. Občas ke mně něco doputuje, když mi to někdo přímo napíše nebo přesdílí – a tuhle mi zrovna manžel předčítal jednohvězdičkovou recenzi opravdu rozzlobené čtenářky, něco ve smyslu: „Je ostuda, že vyhrál ten padouch, ten vlk v rouše beránčím, to jsme si teda nezasloužili!“ Sama to ale nevyhledávám. Před lety jsem se totiž dostala do stavu, kdy jsem na všechny tyhle weby – Databázi, Legii, Goodreads, tehdejší Fantasy Planet – klikala denně a pořád trnula, jestli mi někdo nějakou knihu nepohaní. Bylo to už čiré šílenství, skoro až závislost; takže jsem si dala jako novoroční předsevzetí, že se tam už nikdy nepodívám, a dodržuju ho už nějakých osm let. Mnohem užitečnější je dát rukopis přečíst betačtenářům před

vydáním, kdy se ještě dá na knize něco změnit. To je holt život, že se spouště lidí *Mycelium* prostě v principu nelíbí: nevyhovuje jim můj způsob psaní, nebaví je ty aspekty příběhu, které baví mě, iritují je postavy, se kterými já žiju a dýchám, a chtěli by, aby se to celé pojalo jinak. S tím se nedá nic dělat. Lidi jsou různí a žádná kniha se nebude líbit všem – našťastí. Nenabízím dokonalost, ale můžu slíbit upřímnost. Píšu, jak píšu, ne proto, abych se zavděčila, ale protože nemůžu jinak; berte, nebo nechte být.

A co reakce čtenářů, kteří normálně sci-fi nečtou?

Mycelium se od začátku mnohem víc líbí lidem mimo žánr. Je to komorní příběh o vztazích a víře, rámovaný světodějnou rovinou o hybridní válce. Od naší reality se liší snad jen tím, že se kromě nám známých technik manipulace dá využít ještě psychotronika. Osmý díl – tentýž, který získal Magnesia Literu – v anketě na žánrovém webu vůbec nezabodoval. Z marketingového hlediska je to samozřejmě neblahé: ti, kterým by se *Mycelium* líbilo, po něm možná vůbec nesáhnou, protože mají averzi k žánrovým knihám, a něčím pravověrným fanouškům žánru zase připadá moc „intoušské“. Je tam drama, je tam násilí, ale akční honičky mě nebaví psát (koneckonců ani číst, v cizích knihách je přeskakuju), takže ty v nabídce nejsou. Taky je tam málo velkých vesmírných bitev. Konkrétně nula.

Překvapila vás nějaká reakce?

Legrační byla reakce dvou betačtenářek na finální rozuzlení. Každá fandila jinému z dvojice hlavních hrdinů – jedna byla tým Lucas, druhá tým Aš ~ šád. A první píše: „Já celou dobu tušila, že je ten Aš ~ šád totální padouch, no ještě že to Lucas takhle ustál, Lucas je opravdový hrdina!“ A druhá: „Vida, konečně se ukázalo, že měl Aš ~ šád celou dobu pravdu, Aš ~ šád je opravdový hrdina!“ Jako by ani nečetly tutéž knihu! A to mě potěšilo ze všeho nejvíc, protože to znamená, že příběh je ambivalentní a dá se nahlížet z různých úhlů. I dva roky od dopsání jsem se závěrem *Mycelia* spokojená. Hlavní hrdina si uvědomí, že se vlastně vůbec nemusí nechat ovládat svou minulostí, a to je z mého pohledu ten nejradostnější možný konec. Je v něm spousta naděje, protože se před tím člověkem otevírají nové možnosti.

Právě tahle otevřenost konce ale některým čtenářům vadí. Navíc hlavní hrdina v závěru stále hledá ženu svého srdce. Víte, jak to dopadlo? Našel ji?

Když on má s sebou ještě tu druhou babu, takže je otázka, jestli mu to přát. Pokud ji najde, tak buď budou muset žít ve trojici, nebo se ty dvě ženské o něj poperou, nebo se na něj svorně vykašlou a utvoří spolu lesbický pár. Každý si může představit vlastní kombinaci a napsat si fanfikci! A právě proto to tam není explicitně řečeno.

Richard Klíčnik

Nominace na cenu Litera za fantastiku

R. Bílek, K. Haidingerová (ed.): Bizarropolis

Fantastika je žánr, který velmi citlivě reaguje na změny reálného světa kolem sebe a promítá je do námětů, literární formy i motivů, s nimiž pracuje. Poměrně živě se díky tomu vyvíjí, nachází nové umělecké prostředky a vytváří aktualizující subžánry, pro příklad kyberpunk, steampunk a jeho varianty, new space opera nebo new weird fantasy. Pracuje přitom s prostředky, které si obvykle spojujeme spíše s experimentální artovou formou a poetickými platformami.

Zdálo se, že horor, jeden ze tří základních žánrů fantastiky, se dostává na okraj a stagnuje. Vzhledem k rostoucí intenzitě globálních psychosociálních traumat naopak roste jeho obliba i význam, spočívající v očistné mentální funkci. Před třiceti lety začal krystalizovat subžánr bizarní fikce (bizarro fiction), který byl literárně definován v roce 2005; k nám však dorazil až nyní. Stylem a obsahem se do něj řadí třeba dílo Chucka Palahniuka (*Strážidla, Ztracení*) nebo *Nulorožec* Petra Stančíka. Jeho prvním oficiálně deklarovaným českým zástupcem je však až antologie třinácti povídek s přídavkem krátké prózy jednoho z duchovných otců bizarra Carltona Mellicka III.

Bizarní fikce využívá segmenty absurdity, satiry, černého humoru a grotesky spolu se surrealismem a žánrovými prvky k vytvoření textů, které jsou jak primárně zábavné, tak podivné: znepokojující, kryptické, burleskní, zcizující, leckdy děsivé a záměrně odpuzující. Charakteristické jsou pro ni podprahové asociace a metaforický vizuál, sáhne i do sféry dada či ireálna. Podvrtně útočí na pohodlné, zavedené představy, proniká pod povrch skutečnosti a s chutí šokuje.

Povídky v *Bizarropolis* jsou vesměs psány zkušenými, renomovanými autory. V tvůrčí symbióze se propojuje fantastika se surrealismem, symbolismem, punkem, satirou, postmodernismem, magickým realismem, bezbřehou představivostí a všemi odstíny hororu. Někdy sledují jednoduchou, téměř anekdotickou linku, jindy sahají hluboko do zčeřeného podvědomí, do fantaskního důsledku rozvedou výchozí, v zásadě faktickou situaci. Využívají popkulturní narážky, necouvnou před sexem. Vysvětlují jen minimálně, tím víc staví na originální, až ztřeštěné invenci a sugestivním obrazu. Jsou mrazivé, hravé, strašidelné, svobodné; a před ničím nezaváhají, ani před naturalistickými scénami a psychedelickými momenty. Dějí se věci humorně drastické. Odkrývají témata dávná i britce aktuální. Strach z osamění a nepochopení, ze selhání a neschopnosti se uplatnit, z tlaku moderních technologií a jejich aplikací, z imperativů postinformační komunity, z iluze ne/člověčích vztahů, ze smrti a bolesti. Každá z povídek je jiná, ale rezonují v nádherné, bizarně hororové harmonii, v záviděníhodné originalitě a na vysoké literární úrovni, s osvobozující energií umělecké i lidské katarze.

V. Kadlečková: Mycelium VIII – Program apokalypsy

Osmidílná saga *Mycelium* Vilmy Kadlečkové patří mezi nejmělejší počiny v dějinách české fantastiky. Na první pohled zaujme rozsahem (přes 3700 stran), ale také propracovaností a komplexností fantastického fikčního světa. Unikátní vesmír, ve

kterém na začátku dominuje planeta Ōsse ovládající myceliální technologie, obsahuje variantu Země v daleké budoucnosti a lidstva, jež je nuceno bránit se pomalu se šířícímu kulturnímu a technologickému vlivu Ōsseanů. Příběhová linie je založena na vztahu mezi dvěma hlavními postavami. Lucas Hildebrandt je syn významného odborníka na Ōsseanskou kulturu, na Ōsse strávil jako velvyslanec několik let, než byl vyhoštěn. Což vztahu s otcem neprospělo. Psychotronik Aš-šád z planety Fomalhiwa je v Lucasových očích možností, jak zvrátit Ōsseanskou nadvládu, ale i on sám má mnohé plány a touhy. Jejich osudy jsou spjaty s velkými dějinnými událostmi světa Kadlečkové. Dílo žánrově osciluje mezi sci-fi a politickým thrillerem, ale zahrnuje množství úvah nad současnými tématy – mimo jiné o roli církve a náboženství v našich životech, o paradoxu výjimečnosti, která nikdy nepřichází zadarmo, nebo o odvčném boji moci a zodpovědnosti, kterou tato moc nese.

Vilma Kadlečková stvořila milník české fantastiky, který nelze přehlédnout a který se originalitou a komplexností může měřit s nejlepšími zahraničními ságami podobného střihu.

T. Němec: Život válečníka

Fantasy u nás byla před rokem 1989 takřka neznámá. Fascinující šířku a také hloubku tohoto žánru pak čeští čtenáři a čtenářky živelně poznávali především v 90. letech. Bez znalosti kontextu a historie se stejným nadšením hltali jak Conana od R. E. Howarda, tak příběhy M. Moorcocka, které přitom vznikly jako anarchisticky podvrtná odpověď právě na dobrodružství slavného barbara. Vše bylo nové a fascinující; domácí autoři se zároveň pokoušeli o své vlastní fantasy a často docházelo k podivuhodným fúzím vlivů a motivů, které v určitém ohledu předznamenaly i některé zahraniční trendy jako například new weird.

Román – nebo lépe řečeno cyklus povídek – Tomáše Němce *Život válečníka* je poctou právě tomuto bouřlivému mapování říše fantazie. Jednotlivé příběhy v knize vzdávají hold všem hvězdám, které uctivaly první generace českých příznivců i autorů fantasy. Krom již výše zmíněných především A. Sapkowskiému, T. Pratchettovi či D. Gemmelovi. *Život válečníka* ovšem není pouze milostný dopis konkrétním dílům a autorům, ale především právě onomu pocitu úžasu a objevování, který se už pravděpodobně nikdy nebude opakovat – protože neexistuje jiný populární žánr, který by se více než půl století vyvíjel mimo náš dosah a dohled. A podobně neopakovatelný je i sám román. Jeho vznik spadá do pandemie covidu, takže přesně zapadá do čtenářských potřeb této doby a nabízí autoritou zaštitěný návrat do té nejkomfortnější čtenářské zóny. Samozřejmě ne každému, označení „old adult fantasy“ není pouze nakladatelským vtípkem, ale dalším potvrzením souznění Němcovy knihy s devadesátkovým milieu a generací, jejichž vkus se tehdy formoval. To vše ve stylisticky vytříbeném podání a velmi často i za doprovodu odvážných formálních experimentů se čtenářskými předpoklady. *Život válečníka* je tak knihou, která v uplynulém roce nejlépe vystihuje hloubku vztahu mezi fanoušky, dílem a sdílenou zkušeností, která je pro fantastiku a fandom stále typická.

Muž mimo čas: Obhajoba Jonaha Hexe aneb když recenzent nerozumí textu

Před nedávnem se na serveru Fandom.sk objevila recenze na komiks All Star Western č. 5 s podtitulem Muž mimo čas. Recenzent v ní ovšem došel k zásadnímu nepochopení charakteru hlavní postavy. Netuším, zda je to jazykovou bariérou, mou neschopností text správně přeložit (a redaktorovou si toho nevšimnout) či jeho neschopností porozumět psanému textu... Ale tohle si Hex nezaslouží, a protože nemůže nactiutruhačnému nechápavci dát pěstí, musím napsat tento text.

„Ak máte radi tolerantných ľudí, držte sa. Jonah Hex je kretén. Ženy má rád v podstate len preto, aby mu spríjemnili chvíle v posteli. Je to alkoholik a hulvát, miluje právo vlastniť strelnú zbraň a nechápe, prečo by spolu mali žiť dve osoby rovnakého pohlavia a ešte sa sobášit.“

Tak. A má to. Hajzell! V konverzaci mi pak Ivan Kučera předložil následující repliky ze strany 44:

Hex: Ani mě to moc nezajímá. I když si jsem jistej, co jsou ti gayové zač.

Jeho dívka: Když je chlap s chlapem nebo žena s ženou. Bráno romanticky.

H: To je šílený.

J.D.: Co? Nemyslíš si, že dva lidé stejného pohlaví se nemohou milovat před zrakem božím?

H: To mě nezajímá ani trochu. Jen nechápu, proč se mají brát, nebo proč by za to právo měli bojovat.

J. D.: To... To není odpověď, kterou jsem čekala.

No jo. Všimli jste si reakce jeho dívky? Překvapila ji, protože čekala, že Hex bude reagovat pobouřeně. Naopak, následuje jeho výčet toho, jak to od doby, kdy z USA vypráskali Brity, šlo pěkně do háje a jak se nikomu v té skvělé demokracii neměří stejně – tím myslí i gaye, kteří jsou mu úplně fuk. Ať si každý v posteli dělá, co chce! Je to jeho právo.

H: „Od doby, co jsme odtud vypráskali rudokabátníky, to šlo v týhle zemi stejně vždycky šejdrem. Co se mě teiče, tak jsme vždycky měli (obyvatelé) dost humornej smysl pro spravedlnost a rovnost. Jedni na tom byli vždycky líp než ostatní.“

Takže nikoli, pan Kučera nemá pravdu a nerozumí psanému textu. Podobně je tomu na dalších místech, kde autoři s evidentním pobavením dávají na odiv hrdinovu anachronicitu – jeho názory jsou totiž na první pohled přesně takové, jak je čte pan Kučera. Ovšem hned v další bublině vás z vaší představy o „kreténovi“ z minulosti hned vyvádějí. Jeho dívka ze současnosti (její role je epizodní) je samostatná, feministicky smýšlející mladá dáma, kterou vždycky rozněžní, když zjistí, jak to Hex vlastně má. Třeba ve vypjaté vztahové chvíli jí tenhle macho řekne, že není jeho majetek a že si může dělat, co jí libo. A tak dál a tak podobně, vždyť poučuje samotného Supermana! Takže Hex vs Kučera 2:0.

A pak je tu ještě jeden argument na Hexovu obhajobu. Rok

vydání. Komiks vyšel v progresivistické Americe v roce 2013. V USA jsou před námi zhruba tak dvacet let v politické korektnosti – ano, děste se, to, co tu máme dnes, bude ještě horší. To znamená, že jakýkoli nevhodný obsah by si mainstreamové vydavatelství DC prostě nemohlo dovolit kvůli bedlivému sledování ochránců a ochránkyň lidských a rasových práv. Zároveň autoři Gray a Palmiotti také při psaní scénáře působí jako dva poměrně bystrí chlápáci (to překladatel celkem pozná a je za to rád). Na Pulitzera to rozhodně není, ale Hex je svižně a chytře napsaná oddechovka, která při ohlédnutí za celým projektem NEW 52 za mě patří do pěti nejlepších sérií (a přitom taková blbost!).

Tihle dva si dávali zatraceně dobrý pozor, aby jim nikdo nemohl vyčíst, že v roce 2013 píšou postavu jako homofobního kretěna. A pic kozu do vazů! Pan Kučera na Slovensku ho tak vidí. Je mi to líto, Hex ani autoři si to nezaslouží. I proto, že recenze na komiks vyjde nejspíš jen jedna. O to větší je škoda, že dopadla takhle, i když je „od nás“ z fandomu.

Ricarderon

Dvoji nepochopení

Ricarderonův text se z důvodů, kterým nerozumím, nemohl objevit v komentářích pod recenzí Ivana Kučery, a tak jej nacházíte alespoň v Interkomu.

Nerozumím ale více věcem, třeba mi není jasné, zda je pošetilejší vyčítat Hexovi, že má názory obvyklé v jeho devatenáctém století, nebo jej hájit, že je nemá. Protože pokud tomu tak je, a Ricarderon o tři odstavce výše celkem věrohodně dokládá, že to Jimmy Palmiotti a Justin Gray takhle nějak zanačili, musím považovat postavu Jonaha Hexe za mentálně vykastrovanou.

Potom ovšem nějak nerozumím (už zase), proč takovou postavu vůbec přenášet mezi stoletími. Protože to jediné, co by mě na takové situaci zaujalo, by bylo jeho střetnutí se světem, který se změnil tak, že mu musí připadat šílený.

Část svého neporozumění samozřejmě hraju, je mi jasné, že moderní grafický román z dílny současných korporací (DC, Marvel) už dávno není nic jiného než průmyslový výrobek vytvořený tak, aby nikoho, rozuměj senzitivní čtenáře a hlídače politické korektnosti, neurazil. **ZR**

Odposlechnuto

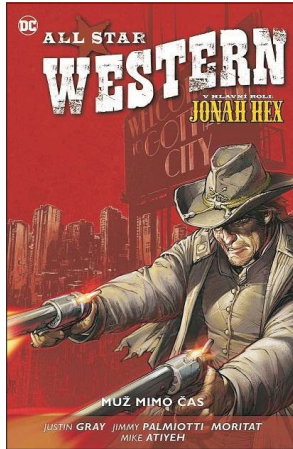
Frodo: Víš, Gandalfe, tak mne napadlo... kdybychom ten prsten uvázali na krk morčeti, tak bychom ho mohli na provázku v klidu dovést až do Mordoru a nikomu by nic nehrozilo.

Gandalf: Jo, taky mne to napadlo.

Frodo: A proč jsi to neudělal?

Gandalf: Udělal.

KENJIRO

Válka světů a Stroj času podle pana Dobbsa

Olivier Dobremel alias Dobbs je francouzský scenárista a nakladatelství Glénat mu vydalo roku 2017 adaptace klasických románů Herberta George Wellse *Válka světů* – kreslenou Vincente Cifuentem (*1979) – a *Stroj času* – výtvarně od Mathieu Moreau (*1988).

Nakladatelství zároveň pokračovalo v uvádění kreslených verzí HGW na trh, ale zaměříme se pouze na oba tyto dramatické příběhy: roku 2023 se objevily taky v češtině, a to v překladu Richarda Podaného.

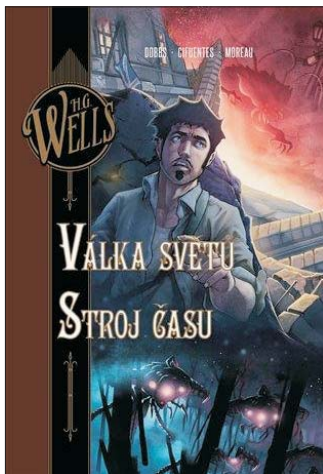
V obou případech Dobbs předlohy přetavil, ale výrazněji se činil u *Války světů*, zatímco *Stroj času* mu možná poskytl méně příležitostí; anebo to tak pojal, že je nevidí. Platí to však i pro výtvarnou stránku *Stroje*. Zachytila báječně děsivé Morloky z podzemí a střetnutí „Poutníka časem“ s nimi, což je děs, avšak jinak se tu prostě tolik neválcí a je méně příležitostí k akci. Jako celek je *Stroj* při porovnání k první části svazku v defenzivě.

Ve *Válce světů* se ovšem bojuje takřka pořád, přičemž Dobbs zachovává dobový charakter příběhu, který domýšlel. Ledacos umně přidal a překvapivě to jsou zdroje hrůzy, kterou umí bezvadně dávkovat. A děsivost eskaluje – vždy po ztišení. Kreslíř se scénáři jen zdánlivě podvoluje a ve skutečnosti umí věci ještě umocnit. Vyprávění nás tím zasahuje ve vlnách, které jsou typické pro dobré dystopie. Jakou je třeba *Cesta*. V podstatě to znamená, že se vždy již domníváme, že nemohlo nic horšího přijít, aby to horší přesto přikvačilo. Domníváme se, že v tomto albu už nic strašidelnějšího nebude, ale pak obrátíme lesknoucí se list a oj. Ono je.

Jako se zhusta děje (a viz jen adaptace Doylova *Ztraceného světa*), taky Dobbs usoudil, že emoci předlohy pomůže ženský prvek. Když naň už Wells pozapomněl. Půvabná žena se tak stává partnerkou hlavního hrdiny, aby ji v jisté chvíli ztratil poté, co se jde Marťanům chlapsky postavit. Najde ji? Už nikdy ne? Zde bych srovnal příběh s jiným, a to filmovým – od Davida Koeppa. Slouží Spielbergově filmu z roku 2005, který děj přenáší do Spojených států i současnosti, aby nám předvedl mužův boj o rodinu uprostřed apokalypsy.

Jsou tu vysoce působivé scény a systém, jehož následkem Mars lidstvu doslova „pije krev“, je věrohodně zachycený. Zrovna tak domyšlen do detailů, bez těch zvlášť film sotva uděláte. Ale Koepp se drží při zemi a dost kopíruje předlohu, co se principu útočnicků a jejich trojnožek týká. Tak či onak předvádí, že jsou během podobných válek našim nepřítelem vždy i bytostí vlastního druhu, a máme-li navíc děti (ani Wells a ani Dobbs je nezapojili), můžeme se dostat do situace, kdy je zničehonic třeba osobně eliminovat jiného člověka – v šíleném světě rodině tak nebezpečném. – Dobbs šel v rozvíjení motivů jiným směrem, i když je někde patrné, že patrně i Spielbergovu verzi nechal do své fantazie vstoupit – a všimněme si v té souvislosti třeba plovoucích těl na řece.

Do fantazie mu vstupuje mnohé, přesto činí prr a určitě nepracuje se – záladnou – Dobbsovou myšlenkou, že by nám uměli do myšlenek vstoupit Marťané sami. V komiksu se tohle

totiž šokujícím způsobem děje – a vizuálně je to velmi věrohodně ztvárněno. Marťani sami jsou ještě daleko ohybnější, než jsme si je představovali při četbě původní knihy. Obrazková stránka mj. pracuje s jejich odporně hmyzíma očima a s chapadly lovcími člověka jako rybku. Výsledný komiks je ohromující. Fascinuje, taktéž jako film by obstál.

Zvláštností předlohy je pak jaksi uřatý konec, který přitom je zcela logicky odůvodněn. Zdejší nemoce jsou čímsi, čemu nemusí být imunitní systém cizinců přizpůsoben, a jakmile netvoří jednou zakotvíjí na Modré planetě, začne jejich vlastní neimunita pracovat proti jejich plánům. Lze si pak položit i jednu otázku: „Proč s tím nepočítali?“

Tak či onak, H. G. už nemusel po tomto nápadu na konci moc dumat, jak válku skončí, a když bylo znát, že by s lidstvem musel být ámen, pokud by přišli, tak mu netvoří jednoduše zkolabovali. Válku tak za nás vyhrála sama planeta!

Dobbs ani nemohl skončit jinak, to by autora předlohy podrazil, a něco, jak řečeno, přidal, ale jinak je finále obdobou původního románu, přičemž je v mnohém navzdory aktuální. Bohužel: „Selháním prvního útoku Marťané přišli o obrovskou výhodu – a my musíme být do budoucna mnohem lépe připraveni. Ale ať už další invaze z Marsu přijde, nebo ne, náš pohled na budoucnost lidstva se změní. Z širšího hlediska nelze pak ani vyloučit, že nám invaze přinesla užitek. Zbavila nás poklidné víry v budoucnost a přínos událostí bude pro rozvoj lidstva nezměrný. Těžít bude odsud obzvláště lidská věda. Ale je možné, že nám zkáza Marťanů přinesla jen krátký oddech. Možná bude budoucnost přece patřit jim! Ne nám.“

Načež Dobbs končí: „A podle posledních pozorování mezi tím přistáli Marťané na Venusi. Ani nám nic nebrání, abychom si řekli, že můžeme totéž dokázat... Až Slunce vychladne a Země bude neobyvatelná, možná se lidstvo naučí žít na jiné planetě. Ale budeme s to nějakou sami dobýt?“

Úplným závěrem chci připomenout, že komiksových verzí obou těchto románů už existuje bezpočet. Jistě se tomu nedivíte a koneckonců asi víte i o slavné Wellesově rozhlasové adaptaci. Svého času jsem ten scénář četl ve *Stoplusjedničce*, což vám byl takový časopis. A nesmím zapomenout, že se popasoval s námětem i Ondra Neff, jinak spíš pilný rozhlasový adaptátor Verna. Ale udělal pro rádio i svou *Válku světů*, která má nečekaný konec. Poslechněte si ji třeba zde:

<https://www.youtube.com/watch?v=rQEiIEKqEiy>.

Ivo Fencel

Psal Dobbs, kreslili Vincente Cifuentes a Mathieu Moreau. Překlad Richard Podaný. Vydalo nakladatelství Argo. 2023. 176 stran.

Až straka zazpívá

Když mladá čarodějka najde ve skryši vyrabovaného lazaretu starou umírající ženu, ještě netuší, s jakým darem opustí pobořené zdi – to je zrod léčitelky Heniky. Už nechce být čarodějkou. Její matce se však tato proměna ani za mák nelíbí. A navíc se schyluje k válce...

Dana Beranová vstoupila na fantastické literární kolbiště knihou *Eva a kniha poznání* (2014) o jedenáctileté dívce, která se po těžké havárii během rodinného výletu k moři ocitá ve skrytém světě stromidů a učí se žít v souladu s přírodou. Čtenářskou obcí byla knížka celkem dobře přijata. Pak následovala antologie *Žena se lvem* (2016), ve které vyšla její povídka *Nikdy neříkej nikdy* o podvodném zaklínači a příšeře sužující poklidnou vesnici. Na pár let se autorka odmlčela, než se zčista jasna objevila další kniha. Rukopis přijalo na první kontakt nakladatelství Host a vydalo loni na podzim pod názvem *Zpěv straky*. Pozornost čtenářů a čtenářek se rychle obrátila k jičínské rodačce, protože jim její psaní přišlo jako svěží dešť na poušti. Žádný bizár, žádné násilí, žádné porno, žádná velká gesta, žádné hláskování, žádné superhrdinství, žádné máchání mečem a vysílání magických paprsků. Místo toho je v hlavní roli někdo skromný a chybující. Konečně změna!

Zní to jako nuda? V žádném případě! To, co začne jako naivní pohádka o hodné čarodějce, která se rozhodne stát léčitelkou a pomáhat lidem, se záhy zvrhne v poměrně nápadité dobrodružství. Ocitáme se ve fiktivním království středověkého typu, kde existuje magie a lidé jsou podle svého talentu rozdělení do kast, a sotva se nám pravidla jeho fungování ozřejmí, sledujeme, jak se bortí. Měkký král podlehne nátlaku bojechtivého velmistra a souhlasí s tím, že ostatní pilíře společnosti jako věda, umění a léčitelství budou vymýceny. Pro-válečné argumenty zní racionálně, ale pak se rozpoutá pravé peklo. Naše léčitelka Henika v tom zmatku dělá, co může, žije si ve svém domečku a večery tráví počestně ve společnosti mluvící straky. Tu a tam se vydá na cesty za nemocnými na své potrhle kobyle, které říká laskavě Potvora. Snaží se vyhybat problémům a chová se nenápadně, ale nakonec jí stejně vypátrají a jí nezbyde než se do záležitostí trůnu nedobrovolně zaplést.

V jednotlivých epizodách, které spojuje právě postava Heniky, můžeme zkoumat míru jejího odhodlání. Ukazuje se, že se potýká s velkou vinou a výčitkami svědomí, tíží ji samota i to, že se zakoukala do ženatého souseda, kterého nemůže mít, a že má obavy ze své zlomyslné matky-čarodějky, která jí sice propustila ze služby, ale rozhodně ne ze zřetele. Občas má chuť se na všechno vykašlat, dát si vanu a zalézt do postele, ale přísaha léčitelky jí to nedovolí, a tak jde, mokrá, utahaná, ale věrná svému novému poslání. Tím vším se Henika stává blízkou mnohým čtenářkám, které prožívají podobné trápení.

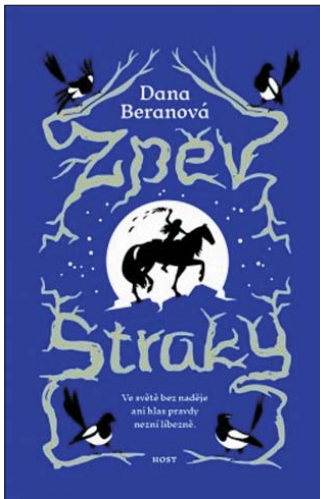
A když k tomu připočteme, že ani chytrá léčitelka není neomylná, stane se obětí manipulace a lži a málem přijde o život, musí pomysluný sympatometr stoupat k nejvyšším stupňům.

Kladete si otázku, proč si hlavní postava volí léčitelství, ačkoliv se tím připraví o značnou část své magické moci? Inspirace je zřejmá – autorka pracuje ve zdravotnictví. Samozřejmě je potřeba brát některé aspekty Heničina počínání s nadhledem. Každý profesionál ví, že i pomáhání má své hranice, jinak zavání spásitelským syndromem. O léčení chudých se víc mluví, než provádí (s výjimkou mladých vojáček, ale tahle epizoda se zbytku knihy dost vymyká). Henika totiž jezdí za nemocnými na pozvání a obvykle jdou náklady za její pobyt na vrub hostitele. Jsou to tedy spíš majetní lidé, kteří si mohou léčení dovolit a mají čím zaplatit. Nakonec, z něčeho musí i hodná léčitelka žít, spravovat svůj dům a platit daně, že? Nebo v pohádkách tyhle starosti hrdinové nemají?

A tady jsme trochu u jádra pudla. Na jednu stranu je tu patrný pokus autorky o realistický pohled, kdy užívá moderní jazyk, vč. medicínského názvosloví, a statečně se nevyhýbá zmínkám o krvi a dalších projevech nemoci či zranění. Na druhou ve mně hlodá pochybnost, jak popsané království může hospodářsky prosperovat (ačkoliv víme, že válka je motorem pokroku a díky ní bylo objeveno nejvíc vynálezů, tady ovšem bude zničen i cech vědců, takže žádný strmý technologický vývoj se nekoná). Odkud má čarodějka několik domů, že je rozdává jako lístky do kina? A ten, co věnuje Henice, je v centru města, zachovalý, žádná barabizna s děravou střechou nebo nedejbože chýše na kuřích nohách.

Henika má celkově jaksi štěstí – překážky obvykle snadno překoná, všechno dokonale prokoukne, rychle odhadne diagnózu (příčinu problémů) a řešení jí spadne samo do klína. Málokdy si vlastně musí sáhnout až na dno, kdy hrozí, že zaprodá duši. Z fleshbeků víme, že si prošla ponižováním ve službě u své domnělé matky, paradoxně si však zachovala zdravé sebevědomí. I když není všemocná, rozhodně sebou nenechá zamatat, má svou hrdost a sebeúctu. Ale ne vždycky a je tím trochu nekonzistentní. Občas převálcuje silné protivníky, až se člověk diví, ale jindy couvne před někým, kdo se jeví mnohem slabší.

Henika častěji napravuje duši než tělo, odhaluje křivdy a pokouší se nastolit spravedlnost. Nejvíce je to patrné na příběhu mladé Inesy, kterou jako studentku řádu Nadaných znásilnili žoldnéři, kteří tam vtrhli na králův příkaz plnit a všechno zničit. Dívka sice přežije, ale dítě, které se z toho násilí narodí, nemá ráda a propadá se do hluboké deprese. Navíc trpí represivními opatřeními svého otce, jenž jí zakazuje malovat, a živoří v domluveném manželství, které ani jejího muže nedělá šťastným. V očištném obřadu se musí všichni tři něčeho vzdát, aby zahnali temnou bytost, již jejich sdílená nenávisť stvořila.

Zatímco manžel jenom spálí svatební smlouvu, otec už to má těžší, protože majetek vydobytý z bohatství solných dolů živí celé jeho panství, ale nakonec se ho vzdá. Nejtěžší to má ovšem Inesa, když obětuje své vaječníky (symbolicky tedy svou plodnost). Možná to nedomyslela, jelikož bez orgánu, který vyrábí estrogen, se rovnou přenáší do seniorského věku, a na to, že by tu znali substituční hormonální léčbu, se asi nedá spoléhat ☺. Najednou zase „realisticky“ pohled ustupuje tomu pohádkovému a žádné důsledky se neřeší. Takže, když to shrnu, pánové z toho vyjdou ještě dobře, ale mladá žena má smůlu. Inu, mám trochu jinou představu spravedlnosti. A musím se ptát: Je tohle pohádka, nebo není? Nebo šťastné konce už nejsou moderní?

Co však rozhodně překračuje rámec pohádky, je otevřenost určitých scén, zejména milostných. Inu, nechť se léčitelka po dlouhém půstu potěší, nic proti tomu. To, jak se Henika protáhne těsně kolem kováře, po kterém touží, aniž by k něčemu došlo, mě svírá v hrudi ještě teď. Ano, přesně takhle má na čtenáře zapůsobit dobře vystavěná postava, která nešustí papírem, ale dokáže vyvolat dojem, jak dobře ji znáte, a pomalu ani nepřekvapí, když náhle zazvoní u dveří. Pozvete ji dál, dáte kafe a zanadáváte, jak je svět zlý a ti chlapi nenapravitelní...

Pak možná chápete, proč mě zaráží ten pohádkový kolorit, v němž se Henika pohybuje. Ona totiž tu pohádkovost trochu evokuje samotná obálka. Na podkladu z chladivé kobaltové modři se nese nápis rozřeseným strašidelným písmem. Typický čarodějnický motiv evokuje i úplněk, na jehož pozadí se odráží černá silueta jezdkyň na koni. A v rozích vesele hřadují čtyři straky... Jak se pak rozhodnout, co je kniha zač a na jaké čtenáře cílí? Je to vidět i ze čtenářských reflexí na netu, jedny tenhle nejednotný koncept rozčiluje, druhým to naopak učaruje. Jak už ale řekl nějaký klasik, ona si každá kniha své stoupence najde, takže řekněme, že se jedná o pohádkovou fantasy pro dospělé, kteří nemají zas tak vysoké nároky na filozofickou hloubku a uvítají lehčí oddechovku, a s tím můžeme debatu uzavřít.

Samotný fikční svět má autorka nepochybně obmyšlený, včetně nenásilné role, jakou tu zastává magie. Čarodějek je plná fantasy produkce a jen těžko lze přijít s něčím originálním, ale odvážím se tvrdit, že Daně Beranové se to povedlo. Jediným kamenem úrazu je, že nechce všechno prozradit najednou. A tak si může čtenář připadat z počátku zmatený, protože vlastně vůbec neví, která bije, a až postupně se mu všechno začne skládat dohromady jako puzzle. Kdo se svého wow okamžiku dočká, je spokojen, kdo knížku zahodí ještě předtím, má dojem, že čtení byla ztráta času. Jeho škoda, řeknete si. Souhlasím ☺

Co určitě zaujme, je netradiční kompozice knihy. Ačkoliv *Zpěv straky* vypadá jako soubor samostatných povídek, tak vezte, že je to povídkový román (no jo, to taky existuje, např. *Noční labuť* Zuzany Hartmanové je podobně vystavěná). Udržet takový formát, aby se některé informace neopakovaly a jiné naopak neutekly, je však o zkušenostech (a dobrém redaktorovi ☺). Měla jsem dojem, že některé pobočné motivy zůstaly nedotažené, možná ještě čekají na příležitost, ale zatím vy-

padají jako opomenutí. Jednotlivým epizodám (povídkám) předchází krátké intermezzo, které uvede čtenáře do situace. Tudíž pak není nutné vyprávění tolik zatížit vysvětlovacími pasážemi a příběh hladce klouže k rozuzlení a šikovně na již řečené odkazuje.

Výhodou zvolené kompozice je skutečnost, že povídky dokážou stát i samostatně – však také jedna z nich vyšla nedávno v časopise *Pevnost* – a mimochodem, *Pláňata* nejsou pohádkou ani omylem a svým vyústěním opravdu nutí k zamyšlení. V knize narazíte na řadu známých motivů, ať už z pohádek nebo z jiných fantasy ság. Nevím, odkud se to vzalo, ale někdo knihu dokonce nazval „Zaklínačem v sukničích“, ačkoliv Henika nemá s Geraltem nic společného. Je léčitelkou a uzdravuje lidi, nezahání žádná monstra a nezachraňuje svět. Není však tajemstvím, že Dana Beranová je milovnicí *Zaklínače* a zřejmě se snažila vystihnout jeho hořkosladkou atmosféru a napodobit i způsob rozvíjení příběhu, což obojí může Sapkowskiho dílo připomínat.

Uvidíme ovšem, jak dlouho to „nehrdinské pojetí“ hlavní postavy vydrží. Henika se až dosud starala se především sama o sebe, jen občas si dělala obavy o svou kamarádku straku. Ta však – v kontrastu k názvu knihy – ani jedinkrát nezapívá. Podle otevřeného konce lze však soudit, že se s Henikou i její opeřenou družkou ještě shledáme. Rodové tajemství, které je na posledních stránkách jenom nakousnuté, jistě přivolá řadu nových dobrodružství. A přestože má *Zpěv straky* ambice být něčím víc (a to se ještě může naplnit), zatím se moc hodnotit nedá, protože nepochybně představuje úvod k daleko většímu příběhu. To je v dnešní době velmi populární a nakonec z toho bude sága o osmi dílech (to jenom hádám ☺). Zároveň s tištěnou knihou vznikla i audiokniha, kterou vypráví Kateřina Mendlová Jíru a svého úkolu se zhostila opravdu se ctí. I sama autorka se pustila do jiné formy sdělení – vizuální – a vytvořila poutavý kreslený booktrailer. Snad nevádí, když prozradím, že Dana Beranová s manželem zpívají v amatérském hudebním uskupení fantasy písně vlastní provenience. Je vidět, že se jedná o autorku všestranně nadanou, která si zaslouží pozornost!

Zuzana Hloušková

Beranová, D.: Zpěv straky, Host 2022, 232 stran, 314 Kč

Odposlechnuto

Každá doba si své archetypální hrdiny modeluje a vytváří podle svého. A jestliže je základní ideologií dnešního Západu multikulturalismus, provázený kulturním masochismem, pak je docela logické, že se to musí projevit i ve filmové podobě historických postav. Evropská historie a kultura je z progresivistického pohledu hanebně monochromatická, což je správné změnit, nejen jaksi v přítomnosti a budoucnosti (to se děje migrací), ale i v minulosti. V knihách to moc nejde, i když pokusy tu jsou, film je pro to naopak ideální médium. Africký D'Artagnan je proto očekávatelná volba. Skoro by se dalo říct, že nikdo jiný než černocho ho hrát už ani nemůže. Lze předpokládat, že se to u nějakých mušketýrů nezastaví. Ale vždyť jde jenom o film, jak nám někdo vysvětlí.

Jiří Peňas

Nekorektní literatura

Kniha *Nekorektní literatura* mě strašně zklamala. Ne vinou autora, jímž je Stefan Segi, ten očividně exceluje a dělal, co mohl. Muselo mu to dát dost práce, ale téma se vzpírá uchopení. Až příliš. Co je kdy ještě korektní a co už nekorektní? Odpověď na podobné otázky se bezpochyby mění v čase, prostoru i systému.

Knižky samozřejmě nekupuji jen podle názvů. Důkladně jsem nejprve *Nekorektní literatura* prolístoval (ne na holešovickém veletrhu, ale v kladu prodejny Kosmas, kde mám slevu) – a zaujalo mě, že jsou hned dvě kapitoly (ze sedmi) věnovány tak odlišným spisovatelům jako Štěpán Kopřiva a Vlastimil Vondruška. Už v tu chvíli jsem si měl uvědomit, že je skutečně dobrá literatura *vždycky* nekorektní a ta horší je nekorektní *jen někdy*, ale taky.

Nakonec jsem koupil i proto, že autor hned na patnácti stránkách (a svazek je vybaven rejstříkem) atakuje či propírá různé práce Ondřeje Neffa. Hm. Ale je snad Neff nějaký typicky nekorektní autor? O tom lehce pochybuji. A tak mě pouhá přítomnost jména měla varovat.

Nevarovala; ale koneckonců je to čtení zajímavé a inspirující. Člověka pouze napadají kopce všelijakých výhrad a vezměte jen autorův přístup k povídkové sbírce *Bůh s. r. o.*, respektive jejímu doplněnému vydání (2015). Stefan Segi si přečetl komentáře u jednotlivých Neffových příběhů a vadí mu, že autor píše – třeba v souvislosti se svým textem *Chudák Bauer* –, že je to příběh „mediální manipulace a politické korektnosti“. Té, která představuje „niterný produkt společnosti, již páli dobře bydlo, takže z nudy a rozmařilosti vrtá sama do sebe“.

Čímž si sama řeže větev.

Segi komentáře u druhého vydání povídek považuje za „snahu o rekontextualizaci“, inu, dobrá; ale on současně ignoruje, že je pouze na každém ze čtenářů, jak si prózy interpretuje. Ty se nezměnily ani o Ň. A představa, že teprve komentář „vyrobil“ politicky nekorektní knihu, je prostě úsměvná. Buď taková kniha byla vždy, nebo ne; osobně si myslím to první.

V ústřední kapitole *Pracat na korektnost* (str. 46-62) Segi analyzuje některé práce Františka Kotlety, Jiřího Kulhánka, Martina Moudrého (Kulhánkův epigon) i dalších mistrů české „drsné školy“: ta všechna díla jsou – jistě – nekorektní, protože tu narazíme i na rasistické a genderové předsudky *postav*, avšak *politicky* nekorektní literatura to jednoduše není.

Stejně jako u Neffa je tu psaní beletrie především projev svobody. Čím by ty knihy mohly vadit státu, ve kterém dnes žijeme? Sotva čím. A jestliže Segi něco nachází, už se jedná o nad-interpretaci.

To samé platí pro kapitolu „*Rychlopalba* Štěpána Kopřivy: Společnost, zločin a žánr“. Leží před námi perfektní studie, o tom žádná, dojde i na Raymonda Chandlera. Rád jsem text prostudoval, ale nemohu si pomoci: sedí k němu pouze první titul svazku *Nekorektní literatura*. Podtitul *Politická korektnost v české literatuře a literární komunikaci* je pak z hlediska těchto i většiny dalších sekvencí zhořal zbytečný. Proč? Protože tyto knihy žádný politik nikdy nezkusil umravňovat. Ba co víc, ani

by to žádného nenapadlo. Krvák je oddechové čtivo a má-li některá figura navíc předsudky proti rase, je to jen názor figury. Čtenář to chápe první a politika přichází na přetřes až třeba ve Vondruškově případě, přičemž pan Vondruška (svého času i ředitel Národního muzea) je populární historik a spisovatel detektivek z českých dějin. Napsal jich snad čtyřicet, jdou na dračku. Přesto... Chce-li ho Sagi „dostat“, začne rovnou hovořit o Vondruškově non-fiction. Míchá jablka a hrušky, aby Vondrušku lapil na švestkách.

Nenapadám tím Stefana Segiho (*1983), který se ve svém životě vědecky obírá „sociální regulací v současné české literatuře“, ale nelze neupozornit, nakolik tady vaří z vody. Vytahuje taky znovu případ Žáčkových – genderově se nehodících – veršů a Žáčkovy přítomnosti i nepřítomnosti v učebnách u našich mrňavých dětí.

Zrovna tak nás badatel provede možnostmi, jak ve škole spisovatele ostrakizovat. Vracíme se s tím až k cause cikánů v Ladově *Mikešovi* – a je jasné, že učitel ve škole smí tuhle pasáž románu nějakým způsobem vysvětlit. A děti to pochopí; ale jsem rád, že Segi musí jen konstatovat, že i taková „nekorektní“ kniha opětovně vychází „takřka každý rok“. Nikdo do ní neryl. To se, pravda, stalo po revoluci u knih Bohumila Říhy. Jenže právě Říha vůbec není u Segiho zmíněn. O čem tedy autor píše? Ví to sám?

Abych věc shrnul. Korektnost Segi po právu nechápe jako výhradně restriktivní jev. Bere ji pouze jako jeden z více sociálních fenoménů a tvrdí, že právě ona vlastně vytváří poetiku těch beletrických textů, které NĚKDY NĚKDO označil za NEKOREKTNÍ. Je to vážně tak? A rád bych upozornil, že dokonce i některé z tezí, které autor přejímá ze zahraniční literatury, neobstojí. Jen jeden příklad z finální kapitoly *Korektní literatura pro nejmenší*. Jistý americký *nakladatel* se vyjádřil, že si „zakázanou knihu pro dospělé chce přečíst každý“, nicméně v případě knížky dětské představuje „sebeměší stopa kontroverze polibek smrti“. To je možná pravda, ale jen jaksi obchodní a až příliš samozřejmá. Aliterární. A jakýpak polibek smrti: Buď to tedy vydají, anebo ne. A když vydají, kdo asi dospělým zakáže, aby tu knihu nečetli za děti?

Myslím, že Segiho práce obsahuje hodně zajímavých informací a bezvadnou stať *Politická korektnost v ČR*. Ale když dojde na „zapojení“ knih do tématu, kulhá se. Lze najít spousty příkladů nekorektnosti, ovšemže; ale je otázka, co mají společné s politikou. Většinou nic.

Nebo jen to, že jsou do politiky absurdně montovány. A jistě, politikou se může stát v jisté chvíli všecičko; na to jsou experti. Segi je vedle erudice i jeden takový. Napsal knihu na téma, které se na začátku lopotně pokouší definovat, ale které si definoval hlavně sám. Které snad ani definovat nelze.

Ivo Fencel

Stefan Segi: Nekorektní literatura, Politická korektnost v české literatuře a literární komunikaci. Academia. Praha 2023. 184 stran.

<https://www.kosmas.cz/knihy/504671/nekorektni-literatura> Ivo Fencel

Deník 2038 – jak jsem jej četl já

Jestli jsem to dobře spočítal, hrdinka naší knihy, „pisatelka“ *Deníku 2038* se narodí právě letos, a pokud ne, tak byla alespoň právě v těchto dnech někde počata. Jejima očima sledujeme realitu blížícího se světa za patnáct let. Skutečný autor knihy díky ní může stejně jako v pohádce Hanse Christiana Andersena říci „Císař je nahý...“, protože ona ve svém věku ještě nepřistoupila na složitou hru celospolečenského pokrytectví, kdy se o podstatných částech hlavně sociální reality předstírá, že neexistují nebo jsou neviditelné. A jen dítě, pardon, *rostoucí* či *předspělý*, ve své nevědomosti může klást naivní (a mnohdy nepřijemné) otázky, které jsou v dobré společnosti nepřipustné a pro dospělého tazatele/tazatelku by byly i nebezpečné.

Příběh naší bezejmenné hrdinky, její rodiny a vůbec společenské spodiny, ve které žije, ukazuje, jak se institucionalizované dobro, které zapomnělo na člověka, velmi snadno zvrhne v tyranii. Vylíčení každodennosti a smíření s ní je nám, pamětníkům života za komunistické totality, důvěrně známé. Nejde o to, že většina nemohla proti vládnoucím poměrům vystupovat nebo je dokonce nějak měnit (natož pak změnit), ale že něco takového bylo následkem školství a propagandy naprosto mimo myšlenkový obzor větší populace.

Ted' trochu odbočím, doufám, že jen zdánlivě. Nedávno jsem narazil na několik článků z Krameriových císařsko-královských vlasteneckých novin referujících o uvěznění a popravě francouzského krále Ludvíka XVI. Tehdejší zděšení osvícených Evropanů mi přišlo velice povědomé. Možná si tehdy také mysleli, že s osvícenstvím nastal konec dějin a celý svět pod jejich vedením nastoupí cestu racionality, pokroku, míru

a spravedlnosti... A bác ho, najednou vidí, že i v Evropě se mohou dít věci, o kterých četli jen v cestopisech o vzdálených barbarských krajinách.

Dnešní Evropa uvěřila ve svou bezpečnost a jedinečnost, díky které se může věnovat spasitelskému poslání a snaží se svým příkladem napravovat svět. Prvním viditelným výsledkem této snahy je krveprolití na Ukrajině. O politikách se říká, že vždy nakonec udělají správnou věc, jen co vyzkouší všechny ostatní možnosti. Svět by byl o hodně lepším místem, kdyby to platilo i o intelektuálech. Celá šedesátá léta byla jejich většina poblouzněna marxismem a ani strašné a později už jen ubohé výsledky jeho aplikace v praxi je nedokázaly přesvědčit o škodlivosti tohoto učení či spíše víry. Když hlavně následkem generační obměny a zhroucení sovětské říše tato vlna trochu opadla, objevila se nová generace bojovníků za lepší, spravedlivý, inkluzivní, ohleduplný a nikoho nezraňující svět.

A kdo by takový svět nechtěl, že. Lidé otevření společenskému pokroku považovali Zamjatinovu či Orwellovu (a v českém kontextu by se slušelo připomenout i Jana Bardu a jeho Převychované) kritiku snah o vytvoření nové společnosti za přepjatou, přehližející to dobré, co tehdejší pokrokáři přinášeli, a zbytečně akcentující občasně nedostatky a přešlapy na cestě ke světlym zítřkům. Možná je na čase, aby nám nějaký nový Orwell (nebo Barda) už dnes ty zítřky přiblížil.

Věřím, že *Deník 2038* by mohl tuto roli zastat. Jeho vylíčení ne/fungování pokrokářské utopie, která se změnila, jak také v Německu jinak, v lidskou byrokratickou mašinerii, je přesné, věrné a odstrašující a potřebné. **ZR**

Ecce homunkulus – Ztělesní embryo z kmenových buněk pokrok?

Sledujete-li film ukazující spolupráci ras, kulturních proudů a genderů všeho druhu, napadne vás, zda to není společenská objednávka. Nevychází Hollywood vstříc vkusu progresivistů? Dejme tomu. Ale může něco podobného platit ve vědě? Řekněte si, že spíše ne, nicméně jisté zprávy takové představy probouzejí.

List Guardian (u nás web Seznam Zprávy) píše, že tým vědců z Británie a USA stvořil lidské embryo z kmenových buněk – bez přítomnosti vajíčka a spermie. Než se začnete chytat za hlavu, je dobré znát cíl: pomoci kmenových buněk získat informace k nápravě jistých chyb, aniž by museli zkoumat skutečná embryo. Nikdo neví, zda embryo z kmenových buněk budou schopna vývoje. Ani temné vize po naklonování ovečky Dolly se nenaplnily. Takže nepropadejme apokalypse.

Ale myšlenka – ač nadsazená – na společenskou objednávku se vtírá. V pokrokovém prostředí Západu sílí hlasy po stále širší rovnoprávnosti. Už rozdělování lidského druhu na dvě po-

hlaví, na muže a ženy, se zhusta pokládá za projev zpátečnictví, ne-li fašounství. Jakákoliv závislost ženy na muži – i závislost početí života na přítomnosti vajíčka a spermie – platí za znak heterosexuálního cispatriarchátu, máme-li to říci úderně. Chce-li to třeba homosexuální pár obejít, je odkázán na surrogátní mateřství (náhradní matka, vajíčko a spermie), jeho biologické, emoční, právní i finanční nástrahy. A do toho přijde zpráva, že embryo lze stvořit z kmenových buněk. Nechali byste jí ležet ladem?

Polský film *Sexmise* staví na partenogenezi (samobřezosti, schopnosti rozmnožování jen vajíčky), dělá si legraci z představy světa ovládaného jen ženami. Myšlenka vzniku embryí z kmenových buněk, ať už to s ní dopadne jakkoliv, míří o ligu výše. Je to voda na mlýn těch, kteří chtějí nejen odstranit patriarchát, rasismus a diskriminaci, ale biologický druh homo sapiens jako takový. Byl by v tom čert, aby se jí někdo nechytil a nezvolal: Ecce homunkulus. **Zbyněk Petráček / Lidové noviny**

Časem s vědou – červenec

● velkých činech vědy, techniky a medicíny

Paměť je jedním ze základních pilířů našeho života. V ní je naše minulost zachycena ve formě vzpomínek, které si buď vybavíme, nebo jsme je zapomněli.

Profesorka Elizabeth Loftusová z Washingtonské univerzity v Seattlu se na to před padesáti lety začala dívat jinak a v sérii pokusů dokázala, že lidská paměť může být značně nestálá i nespolehlivá a že se dá ovlivňovat nejen směrem ke vzpomínání na skutečné zážitky, ale k všeobecnému překvapení i ke „vzpomínání“ na věci a události, které se nikdy nestaly. Podle ní je *syndrom falešné paměti* jev poměrně častý a může potkat kohokoli z nás.

Inspirace k tomu přišla roku 1990 v USA, kde jistá žena obvinila svého otce, že ji před dvaceti lety znásilnil a zavraždil její kamarádka. Vzpomněla si na to během psychoterapie v hypnóze. V následném široce medializovaném „paměťovém procesu“ Loftusová coby soudní znalkyně uvedla řadu případů, kdy si pokusné osoby „vzpomněly“ na různé neexistující věci – nechaly se ovlivnit kontextem, očekáváním, informacemi v médiích... Porota obviněného přesto poslala za míře.

V té době byla zrovna prodloužena promlčecí lhůta u sexuálního motivovaných trestných činů, což vyvolalo explozi obvinění za činy, které se měly stát i před desítkami let. Loftusové začaly chodit tisíce dopisů od manželských párů, které jejich děti žalovaly na základě někdy až groteskních, náhle vybavených „vzpomínek“...

V tom okamžiku se psycholožka rozhodla zkusit v lidech falešné vzpomínky přímo vypěstovat. A poněvadž umělé zneužití nepřipadalo v úvahu, vymyslela a se studenty provedla experiment nazvaný *Ztraceni v nákupním centru*. Ve stručnosti: Čtyřicet lidí dostalo papír obsahující tři popisy jejich skutečných zážitků z dětství, jak je vylíčili rodinní příslušníci, a k tomu fiktivní událost o tom, jak se jako dítě ztratili v nákupním centru. Pokusní králíci měli historiku doplnit o podrobnosti ze své vlastní paměti. Většina uvedla, že si nic takového nepamatuje, ale celá *jedna čtvrtina* si „vzpomněla“ a uvedla bezpočet detailů: „Toho dne jsem se bál, že už rodiče nikdy neuvidím“, „Máma mě potom nabádala, ať už to nikdy nedělám“, „Ztratil jsem se v oddělení hraček“, „Pomohl mi starý pán v modrém obleku, s pleší a brýlemi na nose“, „Vybavuji si hebkost froté ručníků na regálech a poblíkávací zářivky, ze kterých mě bolely oči“... Když se účastníci dozvěděli pravdu, byli doslova v šoku. Výsledky tohoto dnes už klasického experimentu vyšly roku **1993** v květnovém čísle časopisu *American psychologist*.

Nastalo peklo. Badatelka byla vystavena mediálnímu lynči, lidé si na ni stěžovali až u guvernéra, dokonce si musela pořídit ochranu. Nicméně její výsledky byly mnohokrát potvrzeny a ukázaly, že paměť, pokud na ni tlačíme, občas do skutečných vzpomínek něco přimíchá – útržky z jiných zážitků, ze snů, z uměleckých děl...

Marně autorka vysvětlovala: „Falešné vzpomínky mohou být vytvořeny malou sugescí od důvěryhodného člena rodiny, posloucháním něčí lži, sugescí od terapeuta atd. Skutečnost,

že falešné vzpomínky mohou být vypěstovány, samozřejmě nic nevypovídá o tom, zda určitá konkrétní vzpomínka na zneužití v dětství je či není pravdivá, ani nám neříká, jak odlišit skutečné případy od těch vymyšlených.“

V roce 1996 byl náš odsouzený zproštěn viny a propuštěn. V té době se věřilo, že oběti sexuálního zneužití v dětství trpí celý život nízkou sebejistotou, problémy s intimitou, strachem ze sexu, neochotou navazovat vztahy, dokonce se z nich stávají násilníci. Ale platí to? Profesor Bruce Rind z Temple University ve Filadelfii spolu s kolegy vyhodnotil příslušnou vědeckou literaturu. A zjistil, že dlouhodobé negativní následky sexuálního zneužití v dětství nejsou prokázány, naopak – *že typickou reakcí zde je odolnost*. Což zveřejnil roku **1998** v *červenovém čísle* prestižního časopisu *Psychological Bulletin*, vydávaném Americkou psychologickou asociací. Autoři ukázali, že souvislost mezi sexuálním zneužitím v dětství (podle tvrzení obětí) a osmnácti druhy psychických poruch v dospělosti včetně deprese byla téměř zanedbatelná. Mnohem významnější příčinou poruch se ukázalo nepříznivé rodinné prostředí. Odlišit oba důvody je ale těžké, poněvadž se často vyskytují společně.

Vzápětí se strhlo něco, proti čemu byla kampaň proti Loftusové bouří ve sklenici.

Populární televizní „odbornice“ článek odsoudila jako „nezastřený pokus normalizovat pedofilii“. Nakonec Sněmovna reprezentantů dne **12. července 1999** článek velkou většinou odmítla (jako vůbec první vědecký text v Americe).

Rindovi kolegové z branže sice zapochybovali o zobecnitelnosti výsledků získaných na vysokoškolácích (jedinci s psychickými poruchami těžko budou studovat na univerzitě), jádro sdělení však podpořili.

Pohlavní zneužití v dětství je zajisté odpudivý zločin a zasluhuje odpovídající trest, ale to neznamená a ani problém nezlehčuje, že si ho někdo nemůže nevědomky vyfabulovat nebo že každému způsobí doživotní trauma. Realita nezávisí na našich přáních, byť sebeúčtyhodnějších.

František Houdek

Odposlechnuto

Můj otec učil výtvarnou výchovu na UP Olomouc, pedagogická fakulta. Jindřich Štreit mi o něm vyprávěl tuto příhodu: Studenti malovali uhlem model. Otec je obcházel, u každého se zastavil, něco řekl, případně uhlem opravil. Jen u Jindřicha stálo nic. Když se situace několikrát opakovala, student Štreit se tázavě podíval na svého učitele. Otec se prý k němu naklonil a tiše řekl: Co kdybyste, pane Štreite, zkusil fotografii?

Dnes by to byla zřejmě nekorektní urážka. **Emil Viklický**

Lukáš Novosad me dnes přemluvil, že mám jít s Danem Vávrou do Echa diskutovat o statusu umělce.

Ač tam se mnou byl ještě Ondra Lipář, bylo to jako debata s buldozerem. Nejenže je to nemožné, ale ještě na člověka výsměšně mává radlicí.

Viktor Janiš

Pravdy v hlubinách Třeštění letitého popularizátora 127

Kdykoli jsem se dočetl, jak psychologové nějakým důmyslným experimentem ověřili některou z notorických pravd, musel jsem se smát. Za pomoci téhle „psychologie založené na důkazech“, inspirované zaužívanou medicínou založenou na důkazech, tak dokázali mimo jiné, že bohatství zatvrzuje srdce (sytý hladovému nevěří), že moc kazí charakter (nechoď, Vašku, s pány na led), nebo že při rozhodování myslíme především na sebe (bližší košile než kabát). Oproti známým příslovím dokázali navíc jen to, že v jejich vzorku (většinou v USA) se podle předpokladů (tedy „správně“) zachovalo konkrétní procento zkoumaných subjektů. Čímž pro změnu potvrdili zase rčení „výjimka potvrzuje pravidlo“.

Výsledky popsané v předchozím článku ale naznačily, že existují i nezanedbatelné množiny „pravd“, které jimi ve skutečnosti nejsou. Jsou mezi nimi jak úsloví, tak názory uměle zavedené.

Jak takové „pravdy“ vznikly? Pomineme-li řadu poznávacích pastí a zkeslení, jde nejčastěji o důsledek osobní zkušenosti za určitých podmínek, kterou autor nepřiměřeně zobecnil na všechny a všude. Asi druhou hlavní možnost vzniku je laické nebo účelové zkomolení odborného psychologického názoru (o vzniku fámy, že používáme jen 10 % mozku, jsem psal v IK 1/2022).

A proč se tyto mylné názory tak úporně drží při životě? Inu, někdy bývají vtipné a chytlavé a šíří se podobně jako vtipy, jindy nám přijdou tak nějak od přírody logické, další zase odrážejí naše skrytá očekávání, přání, obavy. Podstatné je také jejich časté opakování třeba v knihách, filmech, televizi, kde se donekonečna opakují stejné situace jen proto, že tvůrcům připadají divácky vděčné. Několik příkladů:

Výbuch vzteku přináší úlevu – hrdina příběhu impulzivně smete věci se stolu nebo něco zdemoluje. (Utišující účinek je tedy zanedbatelný a velmi krátkodobý, u někoho naopak vztek spíš umocní.)

Protivý se přitahují – filmová superstar se zamiluje do introvertního knihkupce. (Platí pravý opak – vrána k vráně sedá. Slogan o magnetismu protikladů byl možná těšinským jablkem v případě nuceného sňatku. Pak se stává, že klid'as vychází s prud'asem, ale rozhodně se sami od sebe nevyhledávají.)

Vzpomínání v hypnóze. (Hypnóza nemá na paměť žádný pozitivní účinek, někdy dokonce může vybavování zhoršit, zkeslit nebo rovnou vytvořit vzpomínky falešné. Stejně tak neplatí, že v hypnóze dokážou lidé spáchat věci, které by normálně neudělali.)

Vyvádění skopičín při úplňku. (O jakémkoli „lunárním efektu“ neexistují žádné důkazy.)

Většina sebevrahů zanechá dopis na rozloučenou. (Je to jen 15–25 %.)

Sestavený profil osobnosti pomáhá chytit zločince. (Ve skutečnosti profesionální profilovači nejsou lepší než amatéři.)

Tyto oblíbené i mnoho dalších méně okázalých omylů shrnuje kniha *50 největších mýtů populární psychologie*.

Opravník obecně oblíbených omylů o lidském chování (česky 2011) od čtyř amerických profesorů psychologie. (Státy jsou zemí zaslíbenou pro všelike laické, svépomocné knihy, kursy, hnutí, takže jakékoli seriózní saturninovské dílo o uvádění psychologických příběhů na pravou míru je tu nadmíru žádoucí. Otázkou je, zdali také účinné. Blud v duši má sílu závislosti, vězí v nás pevněji než elektron v potenciálové jámě. Dokonce bych řekl, že čím větší nesmysl, tím silnější bývá víra v něj.)

Z uvedené knihy přidám ještě další „pravdy“ (připomínám, že všude jde o statistiky, což nevylučuje náhodnou pravdivost v jednotlivých případech):

Takže – není pravda, že:

Všechno časem zevšední. (Všednost, jakkoli na ni občas žehráme, je pro nás obvykle žádoucí a bezpečná víc než nudná. Věcem, které důvěrně známe, dáváme přednost před novinkami.)

V jednotě je síla. (Větší množství lidí představuje spíš nebezpečí. V případě nouze nás častěji zachrání osamocený jedinec než přihlížející dav.)

Minuty po narození jsou kritické pro tvorbu pouta mezi dítětem a matkou. (Neexistují důkazy, ale matkám to zjevně dělá dobře.)

Malé děti nikdy nelžou. (Lžou často, ale bývá to na nich líp vidět.)

Mimořádně inteligentní lidé jsou neduživější a slabší než ostatní. (Ve skutečnosti bývají zdravější.)

Mezi genialitou a šílenstvím je blízký vztah. (Spíš naopak – schizofrenici mívají o něco nižší IQ než průměr.)

Pochopení snů zlepšuje život. (Podle Freuda „ sny jsou královskou cestou do nevědomí“. Nu, spíš si je v jejich neurčitosti vykládáme tak, jak by se nám líbilo.)

Obsah snů je většinou bizarní. (Většina snů poměrně realisticky odráží prvky bdělého života.)

Počítání oveček nevede k lepšímu usnutí. (I to vědciověřili. Nefunguje to.)

Předstírání nezájmu o někoho vyvolává jeho zájem. (Naopak, nezájem odrazuje. Výjimkou jsou ti, kdož si dobytím chtějí něco dokázat, ale ti už nejsou psychicky zcela v pořádku.)

Tloušťáci jsou srdečnější a dobromyslnější než huběňouři. (Obézní lidé nepatrně víc trpí depresí.)

Sebevraždy jsou nejčastější v temných zimních dnech. (Nejvíce jich bývá během nejteplejších měsíců.)

Shrnuto: Žijeme v oceánu klamů a omylů. Nejlepší zbraní proti nim je *chtít* znát pravdu. I za cenu jisté námahy a nepohodlí.

František Houdek

Odposlechnuto

V den Pirožkinovy vzpoury, když tento překročil ruský Rubidon, byl Putin už tak zoufalý, že uvažoval o použití své nejstrašlivější zbraně a chtěl vypustit Stevena Seagala.

Bratříček

Časem s vědou - srpen

● velkých činech vědy a techniky

Arktida lákala hlavně okolní, tedy severské země, rakouské mocnářství se o ni nezajímalo – dokud pro ni před 155 lety nezplanul bohatý šlechtic Johann Wilczek (původně Vlček), mocný pán lesů, polností a dolů v rakouském Slezsku, i když sídlem v zámku u Vídně. Ten zorganizoval veřejnou sbírku pro výpravu na sever. Sám do ní vrazil 150 000 zlatých, zhruba tři čtvrtiny veškerých nákladů. (Právě včas: 9. května 1873 se zhroutil vídeňská burza a následná krize znehodnotila peníze a vybilila banky.)

Wilczek oslovil dva důstojníky s polární zkušeností – německého námořního poručíka Carla Weyprechta (s rakouským občanstvím) a nadporučíka Julia von Payera, rodáka z Teplic, zkušeného kartografa. Ti spolu s dvaadvacetičlennou posádkou na parníku Viceadmirál Tegetthoff vyrazili v létě 1872 z norského Tromsø, doprovázeni první měsíc plachetnicí Isbjörn (Lední medvěd), na které předtím hrabě Wilczek dopravil zásoby na Novou zemi.

V říjnu Tegetthoff nadobro zamrzl a dál byl jen unášen ledem. Při sáňových výpravách z něj Payer dosáhl nejvyšší šířky něco nad 82°.

Ze čtyř Čechů a Moravanů v posádce se do historie nejloub zapsal strojník Ota Kříž. Ten si vedl soukromý deník, kde mimo jiné zachycuje i největší úspěch výpravy:

30. srpna (1873): *V 2 a 1/2 hodiny odpoledne náhle objevujeme v severovýchodním směru ve vzdálenosti asi 30 mil novou zemi, které ihned dáváme jméno Země Františka Josefa, a přidáváme trojitě nadšené „hurá“ s číši v ruce. Protože ji můžeme sledovat daleko na sever i na západ, zaměřujeme ihned nejvyšší vrchy a nejvyšnělejší mysy. Ach, není-li to blažený a povznášející pocit, že po 11 měsících, v nichž se skrývaly tak strašné události a zážitky, konečně opět jednou můžeme vidět a pozdravit zemi, i když neobydlenou! Protože tato dosud neznámá země je a bude veledůležitým úspěchem naší výpravy, je naše radost a blažené vzrušení v této chvíli všeobecně stěžejně popsatelné.*

2. listopadu: *V 8 hodin ráno vyšla k zemi druhá výprava, k níž jsem se také já připojil. Pan Payer s rakousko-uherskou vlajkou v ruce zabral zemi jménem Jeho Veličenstva císaře Františka Josefa, načež mužstvo výpravy vypálilo salvu z ručnic. Na tomto výběžku země, kterému bylo dáno jméno Wilczekův mys, byla nakupena kamenná pyramida, v níž byla uložena plechová krabice s listinou.*

Listina zní:

„Rakousko-uherská arktická výprava, jachta Viceadmirál Tegetthoff. Po rozloučení s šalupou Isbjörnem dne 21. srpna 1872 jsme pronikli ještě 15 mil severovýchodním směrem, našli jsme tu pevně sevřený led a zůstali jsme v noci na 22. srpna pevně vězet v kerném ledu na 76° 27' s. š. a 61° 49' v. d. od Greenwiche. Od této chvíle jsme hnáni podle směru větrů. Od 13. října do poloviny února se led znovu hnál a loď se ocitla ve stálém nebezpečí, že bude rozdrčena. Od začátku února 1873 jsme hnáni hlavně severovýchodním směrem

a dosáhli jsme svého nejvýchodnějšího bodu 73° 7' v. od Greenwiche na 78° 45' s. š. Pokud bylo pobřeží nové země v dohledu, byl led až k zemi tak hustý, že další pronikání bylo nemožné. Od února tohoto roku jsme nad 79. šířkovým stupněm hnáni zpět k západu a 30. srpna jsme poprvé spatřili oblast země, k níž patří tento bod. Byli jsme zahnáni až k 80. šířkovému stupni a odtud jsme ještě viděli pokračování země, která se musí prostírat až za 81. šířkový stupeň. Rovněž na západ jsme viděli totéž asi na 50 mil...

Náš osud závisí zcela na větrech, jimiž je hnán led. Až dosud nebylo možné zjistit mořský proud nějakého směru. S výjimkou truhláře Večeriny je náš zdravotní stav uspokojivý. Na jaře byly lehké příznaky kurděj, v minulém měsíci některé tvrdší. Večerina je jimi značně postižen, ne však beznadějně.

Loď přes tlaky ledu, které vydržela, je v dokonale zdravém stavu, leží však takovým způsobem, že je otázkou, zdali ji budeme moci uvolnit. Ponor vpředu činí 1 stop, vpravo 4 1/2 stopy. Až k velkému stožaru je kýl volný, pod můstkem však leží led 27 stop tlustý. V létě jsme pět měsíců dlouho marně pracovali, abychom loď uvolnili. Příštího roku bude možné, aby aspoň část z nás opustila loď. Kdybychom měli být v zimě hnáni na sever, pak bychom to udělali. Další rok stráví celá posádka na lodi jen tehdy, když na jaře bude zdravotní stav úplně uspokojivý a budeme-li mít vyhlídku, že se dostaneme k jihu.

Celé oblasti země námi spatřené jsme podle práva prvního objevení dali jméno Země císaře Františka Josefa.

1. listopadu 1873. Payer m. p., Weyprecht m. p.“

Zápisky končí v polovině ledna 1874. Kříž totiž jako jediný cestu nepřežil, v březnu 1874 podlehl (devětadvacetiletý) tuberkulóze. Dodnes mu nejspíš patří nejsevernější český hrob. (Stejný konec potkal pár let po návratu i velitele Weyprechta. Ten zemřel ve dvačtyřiceti.)

Krátce po Křížově smrti posádka opustila loď a vydala se k jihu. V srpnu 1974 ji zachránili ruští lovci.

Země Františka Josefa je nejsevernější souostroví východní polokoule. Bohužel, výprava Weyprecht–Payer coby soukromý podnik bez účasti státu neměla právo zabrat ji pro Rakousko.

František Houdek

Odposlechnuto

Jestli jste někdy byli Itálii a nedostali jste žádnou pokutu, je to, jako byste v Itálii nikdy nebyli. Itálie bez pokuty je jako špagety bez omáčky.

Benjamin Kuras

Viděl jsem hodně idiotských použití hesla „v různorodosti je síla“, ale rakouský kancléř, který tím zdůvodňuje, proč neposkytnete pomoc Ukrajině, je všechny překonává. **Martin Weiss**

Lidé potřebují k životu vzduch, vodu, jídlo a někoho, na koho lze svalit vinu. **Adam Twerski**

S čím byste srovnal dnešní Rusko? – Se zemí. **SPECZ**

Kvadratura pokroku Třeštění letitého popularizátora 128

V říjnu 1884 vybuchl v jedné francouzské továrně na lednice tank se čpavkem, ausgerechnet přímo pod kanceláří direktora. A toho tehdy napadlo udělat motor poháněný čpavkem.

Tím ředitelem byl šestadvacetiletý Rudolf Diesel, druhdy nejlepší student v dějinách strojní fakulty mnichovské techniky. Tam taky pochopil, že pro budoucnost nestačí jen desetiprocentní účinnost přeměňování chemické energie uhlí v mechanický pohyb, jakou mívají parní stroje. Chtělo to motor nový.

I talentovanému Dieselovi zabralo šest let pokusů, než roku 1890 poznal, že skrze amoniak cesta nevede.

„Vlastně nevím, jak mě napadlo čpavek ve válci nahradit silně zahřátým vzduchem, do takového vzduchu pod velkým tlakem vstříknout jemně rozptýlené palivo a nechat je po samovolném vznícení rozpínat, aby se co největší množství tepla proměnilo v sílu. Z obrovské touhy a nespočetných možností se vyloupila správná myšlenka, která mě naplnila obrovskou radostí.“

V roce 1892 získal patent a posléze i mecenáše – průmyslníka Friedricha Kruppa. Za jeho podpory potom ve strojárně v Augsburgu postavil první vznětový motor. Zkoušel ho krmit leccíms – jemně práškovým uhlím, benzínem, ale třeba i arašídovým olejem. Právě s ním motor **10. srpna 1893** udělal první otáčku vlastními silami (proto se tento den slaví jako Den biopaliv). V říjnu už dokázal běžet celou minutu. Válec se však rychle zanášel sazemi, ventily a pístní kroužky netěsnily...

Za dalšího půldruha roku Diesel poprvé použil jako paliva levný petrolej, tehdy dost podobný dnešní naftě. A konečně koncem dubna 1897 píše Kruppovi: „Po překonání nezměrných potíží se podařilo vytvořit krásné a měkce běžící stroj, který předstihuje všechno, co bylo dosud vykonáno.“ Počátkem roku 1898 v Augsburgu vzniká první továrna na naftové motory.

Zpráva o převratném pohonu se rychle rozšířila. Kolem vynálezce se začaly točit velké peníze i velcí šizuňci. A co víc, „nedokvašené“ motory nefungovaly spolehlivě. Diesel se zhrotil, musel dokonce na pár měsíců do blázince. Nakonec veškerá práva na svůj motor prodal. Krupp si pak místo jednoho génia najal stovku schopných inženýrů, kteří na stroji krok za krokem vychytali všechny konstrukční i výrobní mouchy.

Zpočátku nové motory sloužily hlavně jako účinnější náhrada parních strojů pro stacionární provoz v továrnách a elektrárnách; na použití v dopravě byly totiž dosti robustní a nepružné. Jakmile se ale zdokonalily, začaly se i hýbat: Na podzim 1911 je v Kodani spuštěna na vodu první zaoceánská loď s dieselovými motory, napřesrok se v Berlíně rozjíždí i první diesellová lokomotiva.

Sám Diesel ale od počátku snil o tom, že jeho motor bude pohánět i osobní auta. Ve své mnichovské konstrukční kanceláři spolu s kolegou Heinrichem Dechampsem vyprojektoval roku 1908 první *malý* vznětový motor. Různé potíže technického a pak i právního rázu však jeho vývoj k použitelnosti zabrzdily. Rudolf Diesel se svého motoru na silnici nedočkal, v roce 1913, pětapadesátiletý, za nejasných okolností zemřel.

A tak ještě po první světové válce vedle benzinových „oso-

báků“ brázdí evropské silnice nákladní parovozy. Nákladní auta na benzin jezdí hlavně v Německu a v Americe.

Roku 1922 začíná nafta pohánět první traktory, ale to je jen předehra k tomu hlavnímu: Dne **10. září 1923** v kopcovitém okolí továrny v Gagenau u Baden-Badenu začíná jízdní zkouška *prvního nákladního dieselu*. Je to pětítunka Benzovy konstrukce s motorem o výkonu asi 33 kilowattů při 1000 otáčkách za minutu. Přenos mechanické energie zajišťuje řetězový pohon kol, která jsou vybavena pryžovými obručemi. Svým vzhledem už vozidlo připomíná současnost, má kabinu i motor vpředu a vzadu nízkou korbu.

Zanedlouho následují další výrobci. Zájem o motorové nákladňáky rozpoutaly právě naftové motory, především jejich nižší spotřeba paliva. Dnes diesely v nákladní silniční dopravě zcela převládají.

Do osobních aut diesel pronikl krátce před druhou světovou válkou, napřed do těch větších, nejprve mercedesů, od poloviny 70. let i do menších, z nichž první byl legendární Volkswagen Golf 1,5D. Mercedes také první použil roku 1978 turbodmychadlo.

Od té doby spolu na silnicích soupeří dva typy motorů – benziňák a nafták. Který je perspektivnější? Nejsem odborník, tak to vezmu jen nahrubo. Diesel má menší spotřebu paliva, tedy produkuje míň CO₂. Zároveň je hlučnější a prašnější. Z hlediska klimatické změny je tedy lepší, zato pro zdraví lidí v bezprostředním sousedství je horší. Což navozuje obecnější otázku: Je výhodnější upřednostnit sebe dnes za cenu potíží všech zítra, nebo oddálit ony potíže všech na pozítí za cenu vlastních potíží dnes?

Podobných případů se najde bezpočet, třeba pravidelné sekání trávy na sídlišti snižuje biologickou diverzitu (budoucí škoda), ale také omezuje výskyt alergií u místních obyvatel (okamžitý prospěch). Podobný problém nakonec vyvstane u většiny nepřirodních procesů.

Toto dilema nemá čisté řešení, je to typická hra s nulovým součtem. Má vůbec smysl ho řešit? Nebo snad stačí nechat věcem volný průběh?

František Houdek

Odposlechnuto

Prigožin místo Šojgua a Gerasimova zabil naši sobotu.

Ekaterina Kanakova

Čína nemusí bojovat s klimatickou změnou, protože v Číně už komunismus mají.

NYX

Když někdo [u Pirátů] říká, že je centrista, chce tím říct, že je levičák, ale bojí se to říct nahlas. **Jan Charvát – politolog**

98 % lidí, kteří s vámi souhlasí, to dělá proto, abyste už konečně zavřeli hubu.

HNILOB

Kde Čech napíše FIJALO CHCÍPNI, tam Rus napíše „Vladimire Vladimiroviči, prosíme tě, pomoz nám...“ **Lucie Sulovská**

Za Milošem Uličným

Draží pozůstali, vážení smuteční hosté, loučíme se dnes s Miloslavem Uličným, který nás po těžké nemoci opustil v pondělí 5. června. Bylo mu necelých 81 let.

Ve smuteční řeči není možné obsáhnout všechny Milošovy role, úspěchy či výzvy, kterým v životě čelil. Seznam zaměstnání, tituly, hodnosti, soupis vydaných knih překladových i vlastních, udělených ocenění a podobně lze najít např. na Wikipedii či v biografických poznámkách k jeho pracem. Zde se pokusíme aspoň krátce Miloše představit jako člověka z pohledu jeho blízkých a zmínit některé momenty, které formovaly jeho život.

Miloš se narodil a vyrostl v Pravčicích na Hané, v úrodné rovině na dohled od Hostýnských vrchů. Po celý život měl k rodnému místu vřelý vztah, který nesmazal ani městský život, který vedl, ani to, že vzhledem k profesi překladatele a badatele-romanisty byl stále více ponořen v prostředí vzdálených zemí i vzdálených dob. Počátky jeho zaujetí Španělskem, Latinskou Amerikou, románskými kulturami, španělštinou a dalšími jazyky lze ostatně vystopovat právě do dětství v Pravčicích; těžko dnes říci, zda původním zdrojem inspirace pro něj byla kytara a hudba vůbec, nebo dobrodružné knížky, které ještě jeho synové hltali o prázdninách u prarodičů.

S humorným nadhledem popsal některé události z dětství v posledních autorských knížkách **Sedmé (po)zastavení** a **Příhody a nehody Jarose Konečnicka**, určených nejen pro vlastní povyražení, ale také pro rodinu a kamarády. Báseň v próze „Sedmero životů“ to vypočítává takhle:

- ♦ Sotva tříletý zachráněn Němcem před palbou ustupujících Němců.
- ♦ Čtyřletý ztracen a nalezen daleko v polích.
- ♦ Pětiletý čte titulky v otcových novinách.
- ♦ Šestiletý poprvé hází v létě bos hnůj od koní, chytí zápal plíc a čtvrt roku nechodí do školy.
- ♦ Osmiletý skládá první verše, přičemž nevědomky plaguje lidové písně. (...)
- ♦ Po devátých narozeninách ho opaří matka při dolévání vroucí vody do vany.
- ♦ Desetiletého si bere otec ze školy k polním pracím, v tom věku přepere osmiletého posměváka a je za to zmlácen otcem jako žito...
- ♦ ... které s ním seje i sklízí, dokud rodič nevstoupí pod nátlakem Strany do družstva.
- ♦ V jedenácti přestává bruslit „na šlajfkách“, rozuměj s bruslemi na kličku, ale při pokusu etablovat se jako fotbalista utrhá ránu do nosu spolužákovou rukou v gypsu (ten nos má mírně vybočený dodnes).
- ♦ Ve dvanácti ho začne vyučovat smyčcem po hlavě o sedm let starší bratr hře na housle.
- ♦ Ve třinácti začne hrát na kytaru, protne si při sekání dříví levý ukazovák, dostane otravu krve na chmelové brigádě. Velký Bratr ho přestane mlátit smyčcem, jelikož na kytaru se hraje pouze prsty.
- ♦ V patnácti se začne učit maďarsky.

Tady by se asi dalo říci, že „to ostatní je historie“. Wikipedie praví, že „roku 1959 maturoval na Střední všeobecně vzdělávací škole v Kroměříži a pak pracoval rok jako soustružník v podniku Pal Magneton. V letech 1960–1965 vystudoval španělštinu a italštinu na **Filozofické fakultě Univerzity Karlovy** a jako třetí obor portugalštinu. Studoval také katalánštinu a estetiku. Roku 1982 získal titul **doktora filozofie**.

Jazyky a kultury, kterými se zabýval na studiích, mu už zůstaly na celý život. A protože kromě románských jazyků a jejich literatury miloval i hudbu tohoto kulturního okruhu, posloucháme tu dnes skladby španělských, mexických a argentinských autorů, a také italskou a katalánskou lidovou písničku. Ke Kataláncům měl Miloš zvláště vřelý vztah, žertem o nich hovořil jako o „Hanácích Španělska“.

Od poloviny 60. let už Miloš žil v Praze, kde na filozofické fakultě potkal svou budoucí ženu Olgu a v roce 1964 se jim narodil první syn. Ve 22 letech, jako čerstvý otec, se Miloš – ne zrovna plánovaně – zhostil role živitele. S odpovědností, ale zároveň s pochopitelnými obavami. Po krátkém působení v ČTK přešel do Čs. rozhlasu, a navíc začal překládat dialogy zahraničních filmů pro titulky i dabing, což se časem rozrostlo na několik stovek titulů. Dva roky mladé rodiny v jedné místnosti u Olžiných rodičů nebyly zrovna snadná jízda, ale v roce 66 se přestěhovali do bytu v Norské ulici, který jim pak byl bezpečným útočištěm na celý život.

Brzy po invazi v osmašedesátém roce Miloš odešel z Československého rozhlasu a normalizační bezčasí přečkával v několika zaměstnáních, včetně podniku Dilo, kde se seznámil s mnoha výtvarníky a dalšími umělci. V **Sedmém pozastavení** najdeme portréty řady kamarádů a příhody, které s drsnějším humorem kreslí obraz toho období. Také pobyt v tehdejší Orientální ústavu, až do roku 80, měl jako hlavní smysl poskytnout obživu a „přebrodit tu hnusnou dobu“, jak to vystihl Milošův tehdejší kolega a kamarád Jiří Růžek. Rok 76, kdy česká společnost tonula v normalizační šedi, byl pro Miloše a jeho rodinu sice náročný, ale hlavně až nečekaně dobrý. Narodil se mladší syn Daniel a Milošovi se zdařilo vyjet do Mexika. Pobyt v Mexiku u něj upevnil jeho lásku k Latinské Americe a přinesl mu nové přátele. A domů kromě bedny lidové keramiky, bohužel nadrcené cestou nebo na československé celnici, dovezl hromady knih poezie a gramofonové desky, které jsme poslouchali ještě dlouhé roky a z nichž některé písně posloucháme také tady.

V roce 81 udělal krok do neznáma a stal se „osobou samostatně výdělečně činnou“. Mohl se už víc než dříve soustředit na překlady milovaných básníků, doprovázené samozřejmě nezbytným překládáním pro chléb vezdejší. Až zázračný rok 89 ale znamenal opravdovou změnu, kdy ve svobodných poměrech mohl konečně naplno tvořit, publikovat, i cestovat a poznávat. Od roku 93 pak působil na pražské filozofické fakultě; v práci se studenty našel poslání i skvělé uplatnění pro své encyklopedické znalosti a zájmy.

Poslední dvě dekády byly pro Miloše pracovně asi nejplod-

Petr Mašek: Rudá šňůra

Útlá knížka o 130 stránkách obsahuje 21 povídek. Už z toho je vidět, že *Rudá šňůra* obsahuje velice krátké povídky.

Přestože knihu vydal p. prezident sci-fi fandomu loni, pocitově přenáší čtenáře o více než 30 let zpátky, do doby po převratu, kdy byla obecná silná potřeba se vyrovnat s příkořími starého režimu.

Z knižních databází je vidět, že pan Mašek má za sebou už několik odborných historických knih, zejména na téma staré české šlechty. Zde však jde o text ve stylu, s nímž jsem se v poslední době nikde nasetkal: vše vystihuje podtitul *Příběhy z poblitý doby*. Autor bez velkých literárních ambicí a krásného jazyka chce stručně a jasně vyprávět příhody mladých lidí, kterým socialistický režim zkazil život.

I když je brožurka tenká, nečetla se mi úplně lehce. Jednak tedy vyprávění není krasoumné a druhak jsou příběhy poměrně smutné, často až tragické.

Povídky nejsou mezi sebou nijak spojené. Ale všechny mají společné, že popisují kalamity mladých lidí, kteří studovali a vstupovali do života za socialismu. Většinou příběh začíná na střední škole a kulminuje ve věku mladých dospělých. A pak se rychle dovpráví dál – vojna, případně vysoká škola anebo počátky v zaměstnání. Děj má začasťe nečekané zvraty: kdo se zpočátku zdá jako kladný hrdina, toho zákruty života a těžká dilemata často přivedou do opačné situace a pak se ještě zase všechno znovu otočí.

Žánrem i jazykem ty příběhy asi nejvíc připomínají anekdoty ze života, které bychom si vyprávěli třeba v hospodě u piva. *Jen Aleš se na vejšku nedostal. Obviňoval z toho bejvalýho manžela svý mámy, což nebyl jeho fotr. Máma mu dala kopačky, z čehož měl tehdy Aleš náramnou radost, protože ho nesnášel. Ale ten frajer to neunesl. Udělal velkou kariéru na ministerstvu školství a odtud se prý Alešovi pomstil a zařídil, aby ho nikde nevzali, zkoušel to i v Brně, ale ten hajzl dosáhl i tam. Tak šel Aleš na vojnu. Po dvou letech se vrátil, hodně změněnej, vojna mu dala zabrat. Většinou mlčel, jen sem tam něco řekl, a když, tak něco hodně sprostýho. My mezitím stu-*

nější, přestože od r. 2012 už byl formálně důchodcem. Dokončil řadu dlouhodobých projektů, jako byla studie českých překladů Cervantesova Dona Quijota, hned několik sbírek španělských romancí či antologie španělských básníků 18. století *Heroldové jasu*. Dočkal se také řady ocenění, od české překladatelské komunity i španělského království. Posledním překladem, který dokončil, je sbírka 317 sonetů z *Petrarcova zpěvníku*. S touto knihou se ještě Miloš stihl potěšit, vyšla v loňském roce. Tou dobou už ho Parkinsonova nemoc omezovala stále víc a v posledních měsících se postupně uzavřel do svého vnitřního světa. Bylo těžké najít cestu k němu a k tomu, co prožíval; ve

dovali a dál jsme občas opisovali různý dokumenty a šířili je mezi známýma. „Nesmíme zapomenout, musíme udržovat informace,“ opakoval nám vždycky Ivan.

Jednou jsme se sešli na pivu, byl jsem tam já, Aleš, Ivan, Sváta a Petr. Když nás z hospody vymetli, šli jsme ještě k Alešovi, měl malou garzónku nedaleko a v lednici pár lahváčů. Tenkrát se Aleš rozpovídal, vyprávěl nám o pěkných hnušárnách z vojny a ze všeho vinil toho kripla z ministerstva školství.

„Ale já ho dostanu!“ vykřikoval, „já ho normálně sejmu!“

Doba socialismu je zobrazena jako velice temná a nespravedlivá. Mladí lidé jsou nemilosrdně trestáni za naivitu anebo prostě jen mají smůlu. To vše v toku naprosto všedního a vlastně banálního dění. Osobně na mě příběhy působí realisticky v tom smyslu, že se určitě takto děly; nedovedu posoudit, nakolik byly časté a typické. Převrat mě zastihl v 17 letech, takže jsem nějak silněji vnímal až úplně poslední krátké dějství režimu, které už bylo výrazně liberálnější. Děj těchto

povídek je oproti mým vzpomínkám položen hlouběji do minulosti – nejstarší začínají už v letech padesátých, většina spadá spíše do let sedmdesátých, a končí převratem v r. 1989 a první dobou po něm.

Při vši jednoduchosti oceňuji na knize originální přímočarost, hluboké zaujetí a nijak nezastíraný jasný autorský záměr. Těžko říct: možná až si za padesát let někdo řekne, že by si přečetl nějakou beletrii o dospívání za normalizace v Čechách, tak nevylučuju, že tyto texty se ukáží být nejlepším svědectvím.

Pozn.: na Kosmasu je k dispozici jedna povídka na ukázkou.

První věta knihy: *Ondra, David a Karel – byli to tři kamarádi ze školy v malém městě.*

Poslední věta: *Na to jsem neodpověděl a smutně odešel do deštivého podvečera poloviny listopadu.*

Jára Mikovec

Databáze knih: 90 % (ze 2 hodnocení)

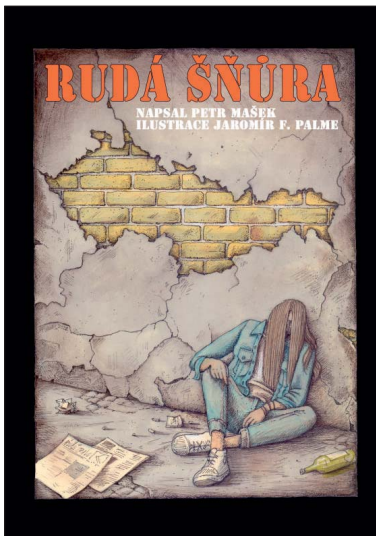
vzpomínkách se často vracel do Pravčic a bylo zřejmé, že kruh se uzavírá.

Miloši, táto, kamaráde, kolego a učiteli, děkujeme, že jsi s námi byl.

Vám všem, milí smuteční hosté, jménem rodiny děkuji za projevy soustrasti a za Vaši účast tady. Urna s popelem Milošova Uličného bude uložena po boku syna Daniela, zde na Olšanských hřbitovech.

Milošův život ve zkratce, řeč na posledním rozloučení
16. 6. 2023.

David Uličný

Nový web literární soutěže Vidoucí

Literární soutěž Vidoucí je povídková soutěž v žánrech sci-fi a fantasy, která letos slaví 20 let od svého vzniku. Každý rok přijmeme do soutěže přes stovku povídek, ze kterých nakonec vyjde jedna jako vítěz. Za tím vším se ale skrývá obrovské množství ruční práce a lidských hodin strávených administrací, kontrolou, organizací a rozesláním. Rádi bychom tento proces přizpůsobili 21. století a co nejvíc jej automatizovali, aby soutěž mohla fungovat i dál bez přehnaných nároků na čas administrátorů.

VIDOUCÍ literární soutěž

K tomu všemu by nám měl pomoci nový web. Spojili jsme síly s webmasterkou Šárkou Dudovou z iniciativy Rozjed' neziskovku, která nám nový web vytváří a umožní nám mimo jiné hodnotit povídky online přímo v prohlížeči, bez nutnosti zdlouhavého překládání, rozesílání a opětovného vkládání.

Kdo za projektem stojí?

Jsme parta nadšenců, kteří se podílejí na organizaci literární soutěže Vidoucí už přes 15 let. V roce 2018 jsme v čele se současnou koordinátorkou soutěže, Silvií „Alexis“ Čillíkovou, převzali otežďe do svých rukou.

Soutěž se zaměřuje především na začínající autory píšící česky i slovensky. Byli jsme první soutěž v ČR, která poskytovala autorům slovní hodnocení od porotců – což děláme dodnes. Staráme se ale nejen o autory – vychováváme si i porotce, interně je hodnotíme, zpracováváme zpětnou vazbu a poskytujeme jim metodické podklady, aby slovní hodnocení byla co nejkvalitnější.

Vše děláme zdarma a ve svém volném čase – účast v soutěži není podmíněna žádným poplatkem. Dosud jsme náklady kryli ze svého či ze sponzorských darů.

Jsme hrdí na to, že Vidoucí jsou kolébkou slavných spisovatelských jmen – mezi naše vítěze či finalisty patří například Dana Rusková, Kristýna Sněgoňová, Julie Nováková, Leoš Kyša, Michaela Merglová, Marie Domská nebo Mark E. Pocha.

Partnerem soutěže je časopis Pevnost, který zároveň každý rok publikuje (nejen) vítězné povídky a dodává ceny pro vítěze.

V době uzávěrky Interkomu zbývá ještě padesát dnů, ve kterých můžete projekt podpořit a získat řadu zajímavých cen. Více na <https://www.donio.cz/novy-web-literarni-souteze-vidouci>

Lenka Weingartová a redakce IK

ZDENĚK BURIAN - PŘEMALBY / 1. část prezentace Petra Modlitby

u příležitosti setkání čtenářů díla malíře Zdeňka Buriana "SIDDIE BURKA"
Štramberk / 1. 7. 2023 / 15:00 / Kinosál, Náměstí 11

NON FICTION

Orlando Figes

Revoluční Rusko 1891–1991

Historie, souvislosti, příčiny, důsledky

Renomovaný historik a jeden z předních britských odborníků na ruské a sovětské dějiny zkoumá bolševickou revoluci nikoliv jako izolovanou událost, ale jako staletý koloběh násilí a snah dosáhnout utopických cílů. Pro jeho zobrazení zvolil neobvyklý formát, kdy se vymanil z popisu událostí a pojímá ji spíše jako myšlenkový proces, který se táhne po celou dobu existence bolševického režimu.

Rozlišuje přitom tři základní revoluční fáze: dobu Lenina a starých bolševiků, stalinistické období a generaci roku 1956, která je ovlivněna odhalením Stalinových zločinů, nicméně nadále zůstává loajální systému..

Pavel Dobrovský – Beta, 2018, překlad Milan a Daria Dvořáková, 340 str. 390 Kč

ORLANDO FIGES
autor knih Lidstva tragédie a Společenství

REVOLUČNÍ
RUSKO
1891–1991

